Mohamed, S., Sbou M., "Yazarı Bilinmeyen Bir Kaside-i Bürde Tercümesi", *KTÜEFAD*, 4 (2024), 105-152.

Makale Bilgisi - *Aritcle Info*
Başvuru - *Received*: 28.04.2024; Kabul - *Accepted*: 30.05.2024

Yazarı Bilinmeyen Bir Kaside-i Bürde Tercümesi

Shrouk MOHAMED*

Maysam SBOU**

Öz
Bu çalışmada, Oxford Üniversitesi Bodleian Kütüphanesinde Ms. Arab. D. 180 numarası ile kayıtlı bulunan ve yazarı bilinmeyen bir kaside-i Bürde tercümesinin metnine yer verilmiştir. Katalog numarası verilen bu yazma üzerinde çalışırken karşılaşılan başka bir nüshanın da çalışmaya dâhil edilmesiyle mukayeseli bir metin oluşturulmuştur. Bûsîrî tarafından 13. asırda el-Kevâkibü'd-dürriyye fî medḥi ḫayri'l-beriyye adıyla yazılan ve İslam Edebiyatı dairesinde kendisine oldukça geniş yer bulan bu kasideye çok sayıda tahmis ve bilhassa şerh yazıldığı bilinmektedir. Türk Edebiyatı'nda Hz. Peygamber'e karşı duyulan derin sevgi ve muhabbet sebebiyle onunla ilgili her şeyi Türkçeye aktarma çabasının olduğu da görülmektedir. Kaside-i Bürde tercümelerini de bu çabanın bir yansıması olarak ele almak mümkündür. Kaside-i Bürde, Mısır, Şam, Türkiye, Fas ve Hicaz gibi birçok bölgede büyük beğeni toplamış ve birçok dile çevrilmiştir. Türk Edebiyatında mezkûr kaside ile ilgili yapılan tahmis, tesbîʿ, taʿşir, taştir gibi çalışmalar, bu eserin Türk-İslam kültüründeki yerini pekiştirmiştir. El-Bûsîrî'nin hayatı, eserleri ve Kaside-i Bürde'nin yazılış amacı üzerinde durularak, eserin İslam Edebiyatı'ndaki ve özellikle Türk Edebiyatındaki etkileri ve yansımaları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaside-i Bürde, Bûsîrî, Tercüme, Türkçe

Translation of a Kaside-i Burde by an Unknown Author

Abstract
In this study, the text of Qasida Al-Burda translation, whose author is unknown and registered with the number Ms. Arab. D. 180 in the Bodleian Library of Oxford University, is included. A comparative text was created by including another copy encountered while working on this manuscript with the mentioned title. It is known that numerous commentaries and especially explanations have been written for this kasida, written by al-Busiri in the 13th century under the title "el-Kevâkibü'd-dürriyye fî medḥi ḫayri'l-beriyye," and it has found a wide place in İslamic literature. In Turkish literature, due to the deep love and affection felt towards the Prophet Muhammad, there is an effort to translate everything related to him into Turkish. It is possible to consider the translations of Kasida-i Burda as a reflection of this effort. Kasida-i Burda has received great acclaim in many regions such as Egypt, Syria, Turkey, Morocco, and the Hejaz, and has been translated into many languages. Studies such as tahmis, tesbîʿ, taʿşir, and taştir related to the mentioned kasida in Turkish literature have strengthened the place of this work in Turkish-İslamic culture. The life of al-Busiri, his works, and the purpose of writing Kasida-i Burda were discussed, and the effects and reflections of the work in İslamic literature, especially in Turkish literature, were examined in detail.

Keywords: Qasida Al-Burda, Busiri, Translate, Turkish

Giriş

Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra Hz. Peygamber'e olan muhabbetleri sebebiyle onunla ilgili yazılan her şeyi Türkçeye aktarmaya çalışmış oldukları görülmektedir. Türkçeye çevirdikleri en önemli eserlerden biri de çalışmamıza esas teşkil eden Kaside-i Bürdedir. Kaside-i Bürde Mısır, Şam, Türkiye, Fas ve Hicaz başta olmak üzere birçok yerde ilgi görmüştür ve birçok dile çevrilmiştir. Türk Edebiyatı'nda da bu kaside ile ilgili tahmis, tesbî, ta'şir, taştir gibi birçok türde eser kaleme alınmıştır. Dini edebiyatta Kaside-yi Bürde olarak bilinen iki Arapça kaside vardır. Bunlardan ilki Hz. Peygamber hayatta iken ünlü arap şairi Ka'b Bin Züheyr tarafından yazılan kasidedir.[1] Diğeri ise ondan 700 yıl sonra Muhammed El-Bûsîrî tarafından yazılan Kaside-i Bürde'dir. Çalışmamıza esas teşkil eden eser Bûsûrî'nin Kaside-i Bürdesine yapılan tahmistir.

El-Bûsîrî'nin kısaca "El-Bürde" olarak bilinen meşhur şiirinin adı "El-Kevâkibü'd-Düriyye Fî-Medhi Hayri'l-Berriye"dir. Bu eser, Arap şiirinin başyapıtlarından biri ve Hz. Peygamber'e ithafen yazılan övgü şiirlerinin en güzellerinden biri olarak kabul edilir. İslam coğrafyalarında asırlar boyu medh ve

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, shrouk.abdelrhem@ogr.sakarya.edu.tr, https://orcid.org/0009-0006-0907-6855
** Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, maysam.sbou@ogr.sakarya.edu.tr, https://orcid.org/0009-0009-1329-0346
[1] Keskinsoy 2011, 18.

övgü odağında yazılan şiir literatürünün bir mücevheri ve bu külliyatın matlaı sayılabilecek Kaside-i Bürde şairlere ilham kaynağı olagelmiştir. Türk Edebiyatı'nda kaside ile alakalı, tahmis, tesbîʿ, taʿşir, taştir, nazire ve manzum tercüme olarak 165, şerh, haşiye, tercüme ve tahkikli basım vs. olmak üzere 145 ve "Bedîyyât" (edebî sanatlar kasidesi) olarak 20'ye yakın, toplam 330 çalışma tespit edilmiştir.[2]

Mısırlı bir sûfî ve şair olan Muhammed b. Saîd el- Bûsîrî'inin Hz. Peygamber için yazdığı ve el-Kevâkibü'd-Dürriye Fî-Medhi Hayri'l-Berriye adını verdiği manzume, kafiye harfi "mîm" olduğu için *"el-Kasidetü'l-mîmiyye"*, şairin tutulduğu hastalıktan kurtulmasına vesile olduğu için de *"Kasidetü'l-Bürde"* diye meşhur olmuştur. Ancak Ka'b bin Züheyr'in kasidesi de aynı adla anıldığından karışıklığa meydan vermemek için Bûsîrî'ininki daha çok Osmanlı kültür muhitinde *"El-Kasidetü'l-Dür'iyye"* şeklinde anılmışsa da literatürde *"Kasidetü'l-Bürde"* diye tanınmaktadır.[3]

El-Bûsîrî kasidesini yazarken vezin ve kafiyeye çok önem göstermiştir. Kaside aruzun basit bahri, *"müstefʿilün fâʿilün müstefʿilün feʿilün"* vezni ile yazılmış ve kafiyesi de *"meksûr mim"*'dir. Manzumenin uzunluğu muhtelif kaynaklarda 160-165 beyit arasında olacak şekilde farklılıklar gösterse de eski kaynaklarda 160 beyit olarak kaydedilmiştir. On bölümden oluşan Kaside-i Bürde klasik Arap kaside tarzındadır, bölümler ve beyit dağılımları şu şekildedir:

1. Bölüm (1-12. Beyitler) Hz. Muhammed'e özlem
2. Bölüm (13-28. Beyitler) Nefisten şikâyet
3. Bölüm (29-59. Beyitler) Hz. Muhammed'e övgü
4. Bölüm (60-71. Beyitler) Hz. Muhammed'in doğumu
5. Bölüm (72-91. Beyitler) Hz. Muhammed'in mucizeleri
6. Bölüm (92-105. Beyitler) Kur'an-ı Kerim'in faziletleri
7. Bölüm (106-118. Beyitler) Hz. Muhammed'in miracı
8. Bölüm (119-140. Beyitler) Hz. Muhammed'in cihatları
9. Bölüm (141-152. Beyitler) Pişmanlık ve ümit
10. Bölüm (153-162. Beyitler) Dua ve niyaz[4]

1. El-Bûsîrî

1212 yılında Mısır'da dünyaya gelen Muhammed el-Bûsîrî, 1296'da İskenderiye'de vefat etmiştir. Annesi Bûsirli olduğu için bu adla anılmaktadır. Kahire'de İslamî ilimlerin yanı sıra dil ve edebiyat tahsil etmiştir. Önemli bir şair olmasının yanında fesâhat ve belâgat alanında değerli eserler vücuda getirmiştir. Çeşitli devlet hizmetlerinde bulunmuş; vezirliğe kadar yükselmiştir. Özellikle Hz. Peygamber için yazmış olduğu kasideleriyle bütün İslam coğrafyalarında tanınmıştır.[5]

Bûsîrî'nin eserleri çoğunlukla manzumdur ve Hz. Peygamber hakkında yazılmıştır. Devlet büyüklerine yazdığı, Mısır'ın sosyal ve ahlaki durumunu eleştirdiği şiirleri de bulunan Bûsîrî'nin eserleri şöyle sıralanabilir[6]:

1. ***El-kevâkibü'd Düriyye Fî Medhi Hayri'l-Beriyye:*** Bûsîrî'nin Hz. Muhammed'e övgü için kaleme aldığı 160 beyitlik en meşhur kasidesidir. Rivayetlere göre felç hastalığına yakalanan Bûsîrî, bu kaside sayesinde iyileşmiştir. Kaside-i Bürde'nin yazılış sebebi şairin, Hz. Peygamber'i gördüğü bir rüyasına dayanmaktadır. Bu rüya, Kaside-i Bürde üzerinde yapılmış olan birçok şerhin başında İmam Bûsîrî'nin ağzından anlatılmaktadır. Bûsîrî'nin anlattığına göre felç olduktan sonra hastalığından kurtulmak için Hz. Peygamber'i öven bir şiir yazmayı düşünerek bir kaside yazar. Kasideyi yazdıktan sonra uyuyan Bûsîrî, rüyasında Hz. Peygamber'i görür. Yazdığı şiiri rüyasında Hz. Peygamber'e okur. Kasideyi zevkle dinleyen Hz. Peygamber, Bûsîrî'ye hırkasını verip mübarek eliyle onu sıvazlar. Bûsîrî uykudan uyanınca vücudunda

[2] Keskinsoy 2011, 22.
[3] Keskinsoy 2011, 18.
[4] Çağlar 2019, 4-5.
[5] Keskinsoy 2011, 18.
[6] Çağlar 2019, 6-7.

felçten eser kalmadığını fark eder. Şair, namaza gitmek için evinden çıkar ve yolda bir dervişle karşılaşır. Derviş ondan Hz. Peygamber için yazdığı kasideyi okumasını ister. Bûsîrî Peygamber için çok sayıda kaside yazdığını söyler ve hangi kasideyi dinlemek istediğini sorar. Derviş ise dün gece Peygamber'in huzurunda okuduğun kasideyi istiyorum diye cevap verir. Bu olaydan sonra kaside halk arasında yayılır ve büyük bir şöhret kazanır.

2. ***Dîvânü'l-Bûsîrî:*** Divanı, kendisinden sonra şiirleri toplanarak oluşturulmuştur. Dârü'l-Kütübi'l-Mısriyye'de bulunan iki nüshası ise şairin tüm şiirlerini içermemektedir.
3. ***El-Kaside tü'l-hemziyye fî medhi'n-nebeviyye:*** Ümmü'l-kurâ fî medhi hayri'lverâ adıyla da bilinen 455 beyitlik bu kaside, Bûsîrî'nin Kasidetü'l-Bürde'den sonra en meşhur kasidesidir.
4. ***Zuhrü'l-me'âd fî vezni bânet su'âd:*** Kâ'b b. Züheyr'in "lâm" redifli kasidesine yazdığı 204 beyitlik naziredir.
5. ***El-Muhrec ve'l-merdûd'ale'n-nasârâ ve'l-yehûd:*** Şairin Hristiyanlığı ve Yahudiliği eleştirmek için yazdığı 284 beyitlik nazım-nesir karışık reddiyedir.
6. ***El-Kaside tü'l-mudariyye fi's-salâti 'alâ hayri'l-beriyye:*** 39 beyitten oluşan bir kasidedir.
7. ***Takdîsü'l-harem min tednîsi'd-darem:*** 1256 yılında Medine'de, Ravza-ı Mutahhara ve Hücre-i Saâdet'in yanmasına neden olan yangın dolayısıyla yazılmış, *"ümmü'n-nâreyn"* adıyla da bilinen, 98 beyitlik bir kasidedir.

2. Nüsha Tanıtımı

Çalışmada iki nüsha incelenmiştir. Birincisi ve çalışmaya esas olan nüsha Oxford Üniversitedeki Bodleian Library Ms. Arab. D. 180 nüshasıdır. İkincisi ise genel ağda[7] bulunan diğer nüshadır. İki nüshanın müellifi de bilinmemektedir. Nüshaların karşılaştırılması dipnotta gösterilerek yapılmıştır. Çalışmamıza esas olan nüshaya **[A]**, diğerine ise **[B]** harfi ile işaret edilmiştir. İki nüshanın karşılaştırmasını yaparken kullanılan yöntem ve dikkatimizi çeken bazı husular şöyle sıralanabilir:

- Kasideye ait orijinal beyitler koyu ve eğik harflerle yazılmıştır. Bu beyitlerin Türkçe tercümeleri de transkripsiyon işaretleri kullanılmak suretiyle Bürde beyitlerinin altında yazılmıştır.
- **[A]** ile **[B]** nüshalarının arasındaki farkılıkları göstermek için köşeli parantez [] kullanılmıştır.
- **[B]** nüshasıyla olan farklılıklar dipnotta verilmiştir. Bu dipnotlarda her zaman beyitlerin tamamı değil, **[A]** nüshasına göre farklı olan kelime/ler verilmiştir. Söz gelimi dize ya da beytin ilk kelimeleri farklı, sonrakiler aynı ise sadece farklı olan ilk kelimeler dipnotta gösterilmiştir.
- **[A]** nüshasındaki 15a sayfasında birinci beyitten sonra yazar Kaside-i Bürde'nin genel sırasına göre devam etmemiş ve on beyit atlamıştır.
- Bu çalışmada mukayeseli olarak kullanılan nüshalarda yer alan orijinal (Arapça) Bürde beyitleri muhtelif yayınlarda Arapça olarak neşredilen kaside-i Bürde metinleriyle de karşılaştırılmıştır.

1. **Metne Esas Teşkil Eden Nüshanın Bölümleri**

- **1b sayfasında:** Kasidenin ilk beyti geçmektedir.
- **2a sayfasında:** Kasidenin adı olan El-kevâkibü'd Düriyye Fî Medhi Hayri'l-Beriyye ve "بِرَسْمِ اَلْخَزَانَة الْعَالِيَةِ اَلمَولَوِيَّة الجَّمالِيَّة نَايب السّلطَنة الشَّريفة بِقَلعَة حَلَبْ اَلمحْروسْة أعَزّ اللَّهُ انصَارَهْ" şeklinde geçen saltanat mührü bulunmaktadır.
- **2b-3a sayfalarında:** Kasidenin yazılış sebebi.
- **3b-29b sayfalarında:** Kasidenin tahmisi.

[7] https://sufiworld.com/kaside-i-burde ET: 05.01.2024

- **30a sayfasında:** Kasidenin yazarı ve yazılış tarihi.
- **30b sayfasında:** 22 Haziran 1860 tarihinde doğan bir çocuk için düşülen not.

Metin

[2a] قصيدة بردة مخمسة

الكواكب الدرية في مدح خير البرية.

بِرَسْمِ اَلْخَزَانَة الْعَالِيةِ اَلمَولَوِيَّة الجَمالِيَّة نَايب السّلطَنة الشّريفة بِقَلعَة حَلَبْ اَلمحْروسْة أعَزّ اللّهُ انصَارَهْ .

[2b] بَسْمِ اللّهَ الْرَحْمَنْ الرَّحِيمْ وَهْوَ حَسْبي قَاْلَ الْشَّيْخُ الْلإِمَاْمُ اَلْعَاْلَمُ الْعلاّمَةْ فَخْرُالْأُدَباءِ جَمَاْلُ الْبُلَغَاءِ شَرَفُ الدِيْنِ أَبُوْ عَبْدِ آللّهُ مُحّمَدْ بن سَعْيدِ الدِلاّصْي ثُمَّ الْبُوْصِيْرِيْ رَحِمَهُ آللّهُ تَعَاْلَىْ كَاْنَ سَبَبُ إِنْشَاءِ هَذِهْ الْقَصِيْدَةِ المبارْكَةِ أَنّيْ كُنْتُ قَدْ أَصَاَبَنْي خِلطٌ فَاْلِجٌ أَبْطَلَ نِصْفْي وَلَمْ أَنْتَفِعْ بِنَفْسيْ فَفَكّرْتُ أَنْ أَعْمَلَ قَصِيْدَةً فِيْ مَدحِ الْنّبيّ صَلّىْ اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ وَاَسْتَشْفعُ به إِلَىْ الله عَزّوَجَلّ فَأَنْشَأْتُ هَذِهِ الْقَصِيْدَةَ وَنِمْتُ فَرَأْيْتُ الْنّبِيّ صَلّيْ الله عَلَيْهِ وَسَلّمَ فِيْ آلْمَنَاْمِ فَمَسَحَ عَلَيَّ بيدِه آلْمُبَاْرَكَةِ فَعُوْفُيْتَ لوَقْتي فَخَرَجْتُ مِنْ بَيْتي أَوّلَ آلْنّهَاْرِ فَلَقِيْنِي بَعْضُ آلْفُقَرَاءِ فَقَاْلَ لِيْ يَاْ سَيِدِيْ أُرِيْدُ أَن تُعَطِيْنِي آلْقَصِيْدَةَ آلّتي مَدَحْتَ بِهَا رَسُولَ الله صَلّي الله عَلَيه وّسَلّمّ وَلَمْ أَكُنْ أَعْلَمْتُ بِهَا أَحَدًا قَاْلَ فَقُلْتُ وَقَدْ حَصَلَ عِنْدِىْ مِنْهُ شَئ وَأَيُّ قَصِيْدَةٍ تُرِيدُ فَإِنّيْ مَدَحْتُ النّبّي صَلّيْ الله عَلَيْه وَسَلّمَ بِقَصَاْئِدِ كَثِيْرَة فَقَاْلَ الّتي أَوّلْهَاْ أَمِنْ تَذَكُّرِجيْرَانٍ بِذِىْ سَلمَ وَآللّهِ لَقَدْ سَمِعْتُهَاْ آلْبَاْرِحَةَ وَهِي تُنْشَدُ بَيْنَ يَدَيْ مَنْ صُنّفَتْ فِيْهْ وَرَأَيْتُهُ صلّي الله عَلَيْهِ وَسَلّمَ يَتَمَاْيَلُ كَمَاْ يَتَمَاْيَلُ الْقَضِيْبُ فَأَعْطَيْتُهُ آلْقَصِيْدَةَ فَذَهَبَ وَذَكَرَ مَاْ جَرَيْ بَيْنْي وَبَيْنَهُ لِلْنّاْس فَبَلَغَتِ الْصّاْحِبَ بَهَاءُ آلْدِين وَزِيْرُ آلْمَلِكِ آلْظّاْهِرْ فَاستَنسخ الصّاْحِبُ الْقَصِيْدَةَ وَنَذَرَ أَن لاَ يَسمَعَهَاْ إِلّاْ حَاْفِيًاْ وّاقِفًا مّكشُوْفَ الْرّأْسِ وَكَاْنَ يُحِبُّ

[3a] بِسَمْاْعَهَاْ وَيَتَبَرّكُ بِهَا هُوَ وَأَهْلُ بَيْتِهِ وَرَأَوْا مِن بَرَكَاتِهَا أُمُوّرًا عَظِيمَةً فِي دِينِهِمْ وَدُنْيَاهُمْ. وَلَقَدْ أَصَاب سَعدُ الدّينِ الْفَارِقُي مُوَقّعَ الصَّاحِبِ بِهَا الدِّينِ الْمَذْكُورِ رَمَدٌ عَظِيمُ أَشْرَفَ مِنْهُ عَلَى الْعَمَى فَرَأَى فِي مَنَامِهِ قَائِلًا يَقُولُ إِمَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ غَيْرُهُ يَقُولُ لَهُ أَمْضِ إِلَى الصَّاحِبِ بِهَا الدِّينِ وَخُذْ مِنْهُ الْبُرْدَةَ وَاجْعَلْهَا عَلَى عَيْنَيْكَ تَفُقُّ قَالَ فَنَهَضَ مِن سَاعَتِهِ وَجَاءَ إِلَى الصَّاحِبِ فَقَالَ لَهُ لِمَا رَأَى فِي نَوْمِهِ فَقَالَ الصَّاحِبُ مَا عِنْدِي شَيْءٌ يُقَالُ لَهُ الْبُرْدَةُ وَإِنَّمَا عِنْدِي مَدِيحُ النَّبِيّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْشَاءُ الْبُوصِيّرِيِّ فَنَحْنُ نَسْتَشْفِى بِهِ فَأَخْرَجَهَا وَوَضَعَهَا سَعيدُ الدِّينِ عَلَى عَيْنِهِ قَرَأْتُ وَهُوَ جَالِسٌ فَعُوفِيَ مِنَ الرَّمَدِ لِوَقْتِهِ وَهَذِهِ الْقَصِيدَةُ بَرَكَاتُهَا كَثِيرَةٌ فَلْتُقْرَأْ عِنْدَ طَلَبِ الْحَاجَاتِ وَنُزُولِ الْمُهِمَاتِ فَإِنَّهَا عَظِيمَةُ الْبَرَكَاتِ كَثِيرَةُ الْخِبْرَاتِ نَفَعَنَا اللَّهُ بِهَا آمِينَ.

[3b] يَاْ مَنْ جَفَاهُ آلْكَدَيّ فَآلْجَفنُ لَمّ يَنَمِ

وَجَسّمُهُ بآنْقِسَاْمِ آلِفكّرِ فِيْ سَقَمِ

مَا بَاْلُ دَمْعُكَ فِي آلخدّيْنِ كَآلْعَنِمَ

اَمِنْ تَذَكُّرِ جِيـرَانٍ بِـذِي سَـلَم

مَـزَجْـتَ دَمْـعًا جَـرَى مِنْ مُقْلَـة بِدَم

aŋdıŋmıdı[8] selemdeki ehil ve cīreti

kim ḳan yaş ağlamaḳ gözüŋüŋ oldı ʿādeti

اَمْ مِنْ شُجُوْنٍ لِحَبْلِ آلْوِدّ صَارِمَةٍ

لِلْعَيْنِ دَاْمِيَةٍ بِآلقَلبِ دَإيَمْةٍ

اَمْ حَرِ نَاْرٍ مّنَ آلأشوَاقِ ضَاْرِمَةٍ

اَمْ هَـبَّتِ الـرّيــحُ مِـنْ تِـلقَـا ءِ كَاظِمَـــــة

اَوْ اَوْمَضَ البـَرقُ فَيْ الظّلْمَـاءِ مِن اِضَم

yā yil esti kāẓımeden yoḫsa berḳ mi

ıldıradı ıżamda ki menʿ etti ẓulmeti

---

[8] B: andıŋmı / [zī]

بُح بِآلْهَوَيْ فَرَسِيْسُ آلْحُبّ قَدْ ثَبتاْ

وَآلصَّبرُ مُرَّ وَتَهِيج آلغَراْمِ وأتَاْ

وَإن هَمَمْتَ بسلوَانٍ نَّآءَ وعَتَا

فَــمَـا لِــعَيْنَــيْكَ اِنْ قُــلْتَ اَكْـفُـفَا هَــمَـتَـا

وَ مَــا لِقَــلْبِكَ اِنْ قُـــلـــتَ اِسْتَفِقْ يَـهِـم

ağlama dedükçe gözüŋ ne oldu yaş döker

ayıl dedükçe göŋlüŋe arturdı ḥayreti

[4a] وَكَيفَ تَسلوُ وَنَاْرُ آلوَجْدِ تَضْطَرِمُ

وَآلْدَّمْعُ هَاْمٍ كَصَبْ آلْغَيْثِ يَنْسَجِمُ

يَخطُّ فِي آلَخّدِ مَاْ مَعْنَاْهُ يَرتسِمُ

أَيَحْسَبُ ألصَّبُّ أَنَّ ألحُبَّ مُنْكَتِمِ

مَا بَيْنَ مُنْسَجِمٍ مِنْهُ وَمُضْطَرِمِ

andaki gözyaşı ile yürek āteşi ola

ʿāşıḳ ṣanur mı gizlemek olur[9] maḥabbeti

قَدْ بَاْنَ حَاْلُكَ لَمَّاُ حَاْلَ بِآلْعِلَل

وَلَاْحَ مَعْنَيْ آلْجَوَيْ فِي آلْوَجْهِ وَآلْمَقَل

تَبكي كَثَكْلَاْ شَجَتْهَاَ لَوْعَةُ آلْثَّكَلِ

لَوْلَا الـهَوَى لَمْ تَرِقْ دَمْعًا عَلَى طَلَل

وَلَا اَرِقْتَ لِذِكْرِ البَانِ وَالْعَلَم

ʿāşḳ olmasaydı aŋmazduŋ sen menāzili

hem etmez idi yaşlu gözüŋ bu irāḳati

لَا تُنْكِر آلْحُبَّ وَآلأحْشَآءَ قد وَقَدَتْ

وَآلْجِسَمُ مُنتَحِلُ وآلْعَينُ ما رَقَدَتْ

وَطَاْلَمَاْ سَمِحَتْ بِآلْفَيْضِ إذْ سَهِدَتْ

فَكَيْفَ تُنْكِرُ حُبًّا بَعْدَمَا شَهِدَت

بِهِ عَلَيْكَ عُدُولُ ألدَّمْعِ وَألسّقِم

ʿāşıḳluğu ki nicesi inḳār ḳılasın

yaş ile ḫastalıḳ virür iken şahādeti

[9] B: ola

[4b] وَأَثْبَتَ ألوَجْدُ خَطَّيْ عَبْرَةٍ وَضَنى

مِثْلَ ألبَهَارِ عَلَى خَدَّيْكَ وَألعَنَم

metinde bu beytin çevirisi bulunmamaktadır.[10]

أنَاْ آلْمُعَنَّيْ فَنوْمَ آلْعَيْنُ فَاْرَقَنيْ

وَآلشَّوْقُ أحْرقَني وَآلدَّمعُ اغْرَقَنْي

رِفْقًا فَإِنَّ الِيْمَ آللوّمِ أقْلقَنَيْ

نَعَمْ سَرَى طَيْفُ مَنْ أَهْوَى فَأَرَّقَنِي

وَألحُبُّ يَعْتَرِضُ أللَّذَّأتَ بِالاَلَم

yāruŋ ḫayāli geldi ḳomadı ki uyuyayım

sevgü mukadder ider öküş türlü leẕẕeti

دَعْنْي فَنَاْرُ آلأسَيَ في آلقَلبِ مُسعِرَةً

وَمَا آنْطَفَتْ بَلْ طَفَتْ بالوَجْد مُظْهِرْةً

فَكُفَّ عَنّيِ فَلَيْسَ آللَّومُ مَقْدُرَةً

يَا لاَئِمِي فِي الهَوَى العُذْرِيِّ مَعْذِرَة

مِنِّي اِلَيْكَ وَلَوْ اَنْصَفْتَ لَمْ تَلُم

ʿ uzr-i hevāda beni melāmet ḳılan ḳişi

inṣāfı[11] olsa terk eder idi melāmeti

قَدْ نَمَّ وَجْديِ بِمَاْ اخُفِيْهِ مِن خَبَرِيْ

فِيْ رؤيَةِ آلْعَينِ مَاْ يُغني عَنِ آلأثَرِ

فَهَلْ دَوَاءُ لدَاِءَ دَاْمَ بِآلْعِبَرِيْ

عَدَتْكَ حَالِي لاَ سِرّي بِمُسْتَتِر

عَنِ الْوِشَاةِ وَلاَ دَأئِي بِمُنْحَسِم

ḥālüm yetişti saŋa ve sırrum degil nihān

derdüm ḳatı nedür baŋa vāşi vişāyet

[5a] صَارَ آلَغَرْامُ غَرْيمِي كَيْفَ أدْفَعُهُ

---

[10] B: [hem ʿāşḳ yazı yazmış iken ṣarı ve ḳızıl
ṣaru yanaḳta renk ḳızıl gözde ʿibāreti]

[11] B: inṣāfın / idin

وَفِيْ آلْجَوَيْ قَدْ ثَوَيْ مِنْ أينْ أمْنَعُهُ

فَآلعَدْلُ يَمْنَعُهُ لَوْ كَاْنَ يَنْفَعُهُ

مَحَّضْتَنِي النُصْحَ لَكِنْ لَسْتُ أَسْمَعُه

اَنَّ المُحِبَّ عَنْ العُذَّالِ فِي صَمَم

verdüŋ eyü ögüt evet onu işitmedüm

lābüd hemīşe ʿ āşıḳ işitmez naṣīḥati

فِي آلْوَصْلِ فَصْلُ آلعَنَيْ وَآلخَوْفِ وَآلْوَجَلِ

وَمَاْ آنقَضَيْ ألمْيِ منه وَلَاْ امَليْ

وَضَاْعَ عَصر آلصِّبَاْ فِي اَللَّهْوِ وَآلْذَّلَلِ

اَنِّي اتَّهَمْتُ نَصِيحَ الشَّيْبِ فِي عَذَلي

وَالشَّيْبُ أَبْعَدُ فِي نُصْحِ عَنِ التُّهَم

şeybüm naṣīḥat etti evet ona işitmedüm[12]

vechi nedür ki şeybe ḳişi ḳıla töhmeti

يَاْ وَيْحَ نَفْسي لَمْ تَعْمَلْ بِمَاْ حَفَظَتْ

لِلَّهِ كَمْ أهملَتْ مِنْ حِكْمَةٍ وَعَظَتْ

وَكُلّمَا وَهَمَتْ هَاْمَتْ بِمَاْ لَحَظَتْ

فَاِنَّ اَمَّارَتِي بِالسُّوءِ مَا اتَّعَظَت

مِنْ جَهْلِهَا بِنَذِيرِ الشَّيْبِ وَالهَرَم

emmāre nefsüm olmadı vaʿ ẓ ile mütteʿ ıẓ

şeyb ve herem nezīrini yendi cehāleti

[5b] ذَلَّتْ بِزَلَّتِهَاْ سُبْحَاْنَ مَنْ سَتَرَاْ

فَعَنْ قَرْيبٍ مَدًا فّيْ قَبْرِهَاْ سَتَراْ

بِهِ تُقِيْمُ وَلَاْ وَرْدُ لَهَاْ صَدَرَاْ

وَلاَ أَعَدَّتْ مِنَ الفِعْلِ الجَمِيلِ قِرِى

ضَيْفٍ أَلَمَّ بِرَأْسِي غَيْرَ مُحْتَشِم

bir gayr-ı[13] muhteşem ḳonuḳ etti başa nüzūl

ḳılmadı ana fiʿ l-i cemīlden żiyāfeti

ضَيْفُ تَقِيٌّ نَقِيٌّ زَاْنَ مَنْظُرُهُ

يَحِلُّ بِاَلْمَرِءِ عَن كُرْهٍ فَيُنْذِرُهُ

[12] B: töhmet eyledim

[13] B: bir muhteşem ḳonuḳ etti başa nüzūl

هُوَ آلمشيْبُ فَمَنْ وَاْفَاْهُ يَزُجْرُهُ

لَوْ كُنْت أَعْلَمُ أَنّيِ مَا أُوَقّرُه

كَتَمْتُ سِرًّا بَدَا لِي مَنْهُ بِالكِتَم

bilsem ki ḥürmet etmezem yaşum ağına

ketm idedüm sevād-ı ḳetm birle şeybeti

اَلُوْمُ نَفْسًاْ تَمْاَدْت فِيْ عَمَاْيَتهَاْ

عَنْ رُشْدِهَاْ شَرَدَتْ مِنْ قَبْلِ غَاْيِثْهَاْ

اَمَاْ آلْحِمَاْمُ لَهَاْ أقْصَيْ نِهَاْيَتِهَاْ

مَنْ لِي بِرَدّ جِمَاحٍ مِنْ غِوَايَتِهَا

كَمَا يُرَدُّ جِمَاحَ الخَيْلِ بِاللُّجَم

atuŋ cimāḥını nitekim redd eder licām

iy kāş redd olayıdı nefsüm gavāyeti

[6a] فَتَرْكُهَا مَعْ مُنَاْهَاْ عَيْنَ حَسْرَتَهْا

وَصَدّهَا عَنْ هَوَاْهَاْ عَوْنُ نُصْرْتَهُا

وَإنْ سَهَتْ وَآشْتَهَتْ لَهوًا لِغَفْلتهَاَ

فَلاَ تَرُمْ بِالمَعَاصِي كَسْرَ شَهْوَتِهَا

اِنَّ الطَّعَامَ يُقَوّيِ شَهْوَةَ النَّهِم

pes maʿṣiyetleriyle göŋül şehvetini ṣıma

ḳuvvetlenür ṭaʿām ile ḥırṣ ehl-i şehveti

يَحْلوُاْ لَهاْ زِينَةٌ مِنْ زُخْرُفٍ وَحلاَْ

وَجَمْعُ مَاْلِ غَلاَْ فِيْ قِيْمَةٍ وَّعَلاَْ

فَكْفّهَاْ زَاْجرًاْ لِكَيْ تنَاْلُ عُلاَْ

وَالنَّفْسُ كَالطّفِلِ اِنْ تُهْمِلْهُ شَبَّ عَلَى

حُبّ الرَّضَاعِ وَاِنْ تَفْطِمْهُ يَنْفَطِم

nefsüŋ radīʿa benzer emer ḳor isen ve ger[14]

sütten keserseŋ öğrenür ider ḳanāʿati

فَآذّهَبْ لِتَهذيْبهَاْ رفْقاْ لّتُسْمِيَهُ

وَادْآبْ بَتأديِبهَاُ قَسْرًا لتِلوِيَهُ

فَإنْ أبَتْ وَنَوَتْ خُلفًا لِتوِيَهُ

[14] B: nefsüŋ radīʿa benzer eğer ḳor isen ve ger

فَاصْرِفْ هَوَاهَا وَحَاذِرْ اَنْ تُوَلِّيَه

اِنَّ الْهَوَى مَا تَوَلى يُصْمِ أَوْ يَصِم

göŋlüŋ hevesi od götürür saŋa pes anun

döndür hevāsini aŋa virme emāreti

[6b] رُضْنَهَا بِعَقْلٍ فَتَرْسِيْ وَهْيَ هَاْيِمَةٌ

بِرَوْضَةِ آلانس وَآلافْرَاْحِ دَاْيِمَةٌ

وَلاْ تَدَعْهَا فَتغدوُاْ وَهْيَ لاْيمَةٌ

وَرَاعِـهَا وَ هِيَ فِي الأَعْمَالِ سَآئِمَة

وَّ انْ هيَ استَحلَتِ الْمَرْعى فَلا تُسِم

güd salma olmasun anı yaḫşi riʿāyet it

merʿāyı ṭatlu bulduğı dem ḳoy iṣāmeti

وَاِنْ تَكُنْ عَنْ طَرِيْقِ آلرُّشْدِ مَاْيِلَةً

فَقَدْ كَبتْ إذْ غَدَتْ فِي آلسَّيْرِ جَاْهِلَةً

فَاحْذَرْ مُغَاْلِبَةً مِنْهَاْ وَغَايِلَةً

كَمْ حَسَّنَتْ لَذَّةً لِلْمَرْءِ قَاتِلَة

مِنْ حَيْثُ لَمْ يَدْرِ اَنَّ السُّمَّ فِي الدَّسَمِ

iy nice nesne ṭatlu gelüp[15] nefse ʿākıbet

anuŋ muʿayyen oldu ki semdür düsūmeti

اِيَّاكِ مِنْ مَكرِ مَنْ يأتِيْكَ بِآلْخُدَعِ

وَلَوْ بَدَا مَكْرِمًا وَاجْنَحْ اِلَي آلوَرِعِ

وَلاْ تُطِع جَاْهِلاً يُغْرِيْكَ بآلطَّمَعِ

وَأخْشَ الدَّسَائِسَ مِنْ جُوعٍ وَمِنْ شَبَعِ

فَرُبَّ مَخْمَصَةٍ شَرٌّ مِنَ التُّخَم

meyl etme cūʿ ve şebʿ'a evsatı gözet

iy nice maḫmeṣa ılıdur nice bıṭnatı

[7a] مَا أنفس آلنَّفَس إِنْ بَرَّتْ إِذَا بُرِئَتْ

مِن عِلَّةِ آلذَّنْبِ وَآنْكَفَّتْ فَما آجترئتْ

فَتُب تَتبْ لِعُلاً بِآلعِزِّ قَد نَشَأت

[15] B: gelür

وَاسْتَفْرِغِ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدِ امْتَلَأَتْ

مِنَ المَحَارِمِ وَالْزَمْ حِمْيَةَ النَّدَم

yaşı ḥarām ile dolu gözlerden aḳıdup[16]

ḳılġıl geçen günahlaruŋ içün nedāmeti

وَٱلغِلُّ وٱلْحسَد ٱلمذمُومَ أقْصِيهِمَا

تركًا فَكَم جَسَدٍ ضَرًّا فَأحْصِيهِمَاْ

كَم نَغصَّا ٱلقَلبَ مِن تَقلِيبِ غَصّهِمِاْ

وَخَالِفِ النَّفْسَ وَالشَّيْطَانَ وَأعْصِهِمَا

وَإنْ هُمَا مَحَّضَاكَ النُّصْحَ فَاتَّهِمِ

şeytāne nefse ʿāṣī olup ḳıl muḫālefet

ögüt virürler ise saŋa eyle töhmeti

كِلَاْهُمَا أمرهُ بِٱلسُّوءِ لَاْحَ كَمَاْ

إنّ ٱلرَّدَيْ بهِمَاْ يُدْرَيْ إذَا ٱحْتكَمَاْ

فَادْفَع قَضَاْهُمَاْ بِٱلجوْرِ إنْ حَكَمَا

وَلاَ تُطِعْ مِنْهُمَا خَصْمًا وَلاَ حَكَمًا

فَأنْتَ تَعْرِفُ كَيْدَ الخَصْمِ وَالحَكَمِ

ḫaṣım ve ḥakem fesādını bilürsin anlara

ḫaṣım olsalar yaḫut ḥakem itme itāʿatı

[7b] مَالِيْ نَصَحتُ وَلَمْ أنظُرُ الِيْ زَلَلِيْ

وَلَاْ أخَالُ خِلَاْلَ ٱلْوَعْظِ منْ خَلَل

كَأَنّ عقْلي عَنِ الأرْشَاْد في عُقُل

وَأسْتَغْفِرُ اللهَ مِنْ قَوْلٍ بِلاَ عَمَل

لَقَدْ نَسَبْتُ بِهِ نَسْلاً لِذِي عُقُمٍ

nesl-i ʿakīme nisbet iden ḳavl-i bī -ʿamel

için ettüm iderem andan inābeti[17]

أقُولُ قَوْلًا وَلَمْ أعْمل بَموْجِبِه

وَمِلتُ عَنْ لوْمِ قَلْبي فِي تَقَلُّبِه

[16] B: aḳıdur

[17] B: nesl-i ʿakīme gibi ʿamelsüz māḳalıla teşbīb kıldum iderem

أنا آلمقصّرُ فِي تَحْصِيْلِ مَأرَبِه

أَمَرْتُكَ الخَيْرَ لَكِنْ مَا ائْتَمَرْتُ بِه

وَمَا آسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِي لَكَ آسْتَقِم

ḫayr işle didüm[18] işlemedüm doğru olmadum

pes nice ḳıldıram saŋa ben istiḳāmeti

وَلَاْ ركَبتُ لِقَصْدِ الفَوْز رَاْحِلَةً

لِلأمْن وَاْصِلَةً بِآلنُّجْحِ كَاْفِلَةً

وآلرَّوحُ مَا بَرحَتْ فِي آلسَّيرِ رَاْحِلَةً

وَلاَ تَزَوَّدْتُ قَبْلَ المَوْتِ نَافِلَة

ولَمْ أُصَلِّ سِوَى فَرْضٍ وَلَمْ أَصُم

ölmezden öŋ nevāfil ile zād edinmedüm

ṣavm ve ṣalāt etmedüm[19] illā farīżatı

[8a] عَدَلتُ عَنْ نَهْجِ مْنِ بِآلْقِسْطِ قَدْ عَدَلاْ

فَلَمْ امُتْ طَمَعْي ممَّاْلَهَا أفَلاْ

أخشَي آلعِقَابَ وَعَنّي اللهْوْ مَاْ أفَلاْ

ظَلَمْت سُنَّةَ مَنْ أَحْيَا الظَّلاَمَ إلى

أنْ اشْتَكَتْ قَدَمَاهُ الضُّرَّ مِنْ وَرَم

ol dünleri diri ṭutanuŋ sünnetin ḳodum

kim ayağı ḳılur idi şişten şikāyeti

شُكرًا لخَالِقِه تَم آلوُجُودِ زَوَيْ

رَفْضًا وَجَدّ بجوْدٍ عَمَّ حَيْثُ ثَوَيْ

كَم صَاْمَ هَاْجِرَةً عَن قُنعِه وَطَوَيْ

وَشَدَّ مِنْ سَغَبٍ أَحْشَاءَهُ وَطَوَى

تَحْتَ الحِجَارَة كَشْحًا مُتْرَفَ الأدَم

aç olduğında yüregi ṣalınmamağ içün

nazük tenine bağlar idi ol ḥicāreti

---

[18] B: dedüŋ

[19] B: kılmadum

وَجَآءهُ زُخرُفُ آلدّنْيَا بِلَاْ طَلَبْ

فَصَدَّ عنهُ وَأفنَي آلعُمرَ بِآلْدَّأبِ

فِيْ طَاعَة آللَّه بآلْاخْلاَصِ وَألادَبِ

وَرَاْوَدَتْهُ الجِبَالُ الشُّمّ مِنْ ذَهَب

عَنْ نَفْسِهِ فَاَرَاهَا ايَّمَا شَمَم

dağlar ẕehebden anı ḳılurdı mürāveda[20]

ol gösterürdi el çeküp anlara rifʿ atı

[8b] وَمَا اُمْيلَتْ إلَيهْاَ قَطُّ فِكْرَتُهُ

وَلَم تُلمْه عَلَي الْاعرَاض عُسرَتُهُ

فَآلزّهدُ عَنْ زَهوهَا زَكّتْهُ فطرَته

وَأَكَّدَتْ زُهْدَهُ فِيهَا ضَرُورَتُه

اِنَّ الضَرُورَةَ لاَ تَعْدُو عَلىَ العِصَم

zühdin żarūreti dahı muḥkem ḳılurdı

zīrā żarūretine yenilmezdiʿ ismeti

رَامَ آلْكَفَاْف مِنَ آلقُوتِ اَلحلاَلِ وسَنْ

قنَاعَةُ آلنَّفس فِي سِرٍ لَهُ وَعَلَنْ

وَمَاْ دَعَتهُ لِدُنيَا فَاقَةٌ بِزَمَنْ

وَكَيْفَ تَدْعُو إلىَ الدُّنْيَا ضَرُورَةُ مَن

لَوْلاَهُ لَمْ تُخْرَجِ الدُّنْيَا مِنَ العَدَم

ol kim ol olmasaydı olmaz idi cihān

dünyāya nite daʿ vet edeydi żarūreti

مَن أرْشَدَ الخَلْقَ بِآلْحِقّ آلمْزيلِ لِغَيْ

وَمَدَّ نَشر آلْهدَيْ يَلوِي آلضَّلَاْلِ بّطَيٌ

وَمَن أتاهُ آلنّدَا بآلافق أذنُ اِلَيٌّ

مُحَمَّد سَيّدُ الكَوْنَيْنِ وَالثَّقَلَيْــن

وِالفَرِيقَيْنِ مِنْ عُرْبٍ وَمِنْ عَجَم

ʿ urba ḳılup durur ʿ aceme cinne inse hem

---

[20] B: altun gümüş öbekler aŋa dirler idi gel

dünyāda āḫirette muḥammed siyādeti[21]

[9a] اَسْمَاهُ ربُّ آلعِبَاْدِ آلواْحِدُ آلأحَدُ

وَخَصَّهُ بِمَزَاَيا مَا لهَا عَدَدُ

لَهُ آللّواْ بيَوْمِ آلْحَشْرِ يَنعَقدُ

نَبِيُّنَا ألامِرُ النَّاهِي فَلاَ أَحَد

أَبَرَّ فِي قَوْلِ لاَ مِنْهُ وَلاَ نَعَم

oldur nebiyyümüz āmir ve nāhī kimsenüŋ

lā ve neʿamda ancılayın yoḳ maḳāleti

هُوَ آلأمِيْنُ وَأمْنُ آلْعَبْدِ طَاْعَتُهُ

فَمَنْ يَطِعْ شَرعَهُ تَعلُو مَكَاْنَتُهُ

وَهوَ آلرّوفُ آلذّي جَلَّتْ كَرَامتُهُ

هُو الْشَّفيْعُ الذّي تُرْجَى شَفَاعَتُه

لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ ألاَهْوَالِ مُقْتَحِم

ol bir şefīʿ[22] durur ki ḳatı ḳorḳular içün

mecmûʿ-ı ʿālem andan umerler şefāʿati

هَدَي لِدِينٍ قَوِيْمٍ غَير مُشتَبِه

مُبَرَّاءِ مِن مِرَاء آلْشّكِ وَآلشُّبَهِ

وَبَّين آلْحقَّ مَع بُرهَاْنَ مَطْلَبِه

دَعَا اِلَى اللهِ فَاْلمُسْتَمْسِكُونَ بِه

مُسْتَمْسكُونَ بِحَبْلٍ غَيْرِ مُنْفَصِم

üzülmeyesi ipe yapıştı aŋa uyan

zīrā ki doğru ḥaḳ yolına ḳıldı daʿveti

[9b] فَدِينُه وَاْضِحٌ كَآلشَّمْسِ فِي آلأفُقِ

وَوًجهُه نَيّرٌ كَآلْبَدْرِ فِيْ آلغسَقِ

وَكفُّهُ مَاْنِحٌ كآلبحْرِ في آلغَدَقِ

فَاقَ النَبيّينَ فِي خَلْقٍ وَفِي خُلُق

وَلَمْ يُدَانُوهُ فِي عِلْمٍ وَلاَ كَرَم

---

[21] B: seyyid cemîʿ kevne muhammed durur anun
hem ins ve cin ve ʿarab ve ʿacem daʿvet ümmeti

[22] B: ḥabībdür

ḫalḳ ve ḫulḳte ḳamu nebiyyden ziyādedür

ʿilim ve keremde yoḳtur aŋa kimse ḳurbeti

فَفِيْ آلشَّفَاْعَهِ أمّوهُ وَقَدْ أنِسُوْا

وَأمّهُمْ لَيْلَةَ آلمِعْرِاْج وَاقْتَبسُوْاْ

مِنْ نُوْرِه فَسَنَاْهُ لَيسَ يَلْتَبِسُوْاْ

وَكُلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ اللهِ مُلْتَمِس

غَرْفًا مِنَ البَحْرِ اَوْ رَشْفًا مِنَ الدِّيَم

baḥr-ı muḥītten bir avuç ṣu alur gibi

mecmūʿ anadan ister olur türlü ḥāceti[23]

بِعزّه آسْتَشْعَر وَالِنَيْلِ قَصْدِهِم

اِذ مَجدَهُ قَد عَلْا مِن فَوقِ مَجْدِهِم

وَهُم أودَآوُهُ يَاٍ فَوْزَ سَعْدِهِمِ

وَوَاقِفُونَ لَدَيْهِ عِنْدَ حَدِّهِم

مِنْ نُقْطَةِ العِلِمِ اَوْ مِنْ شَكْلَةِ الحِكَم

noḳtadan durur ḳatında her biri ḥaddında[24]

yā şekleden ki kapladı ʿilimi ve ḥıkmeti

[10a] سُرّتْ وَسَارتْ بِجَمْع آلفَضْلِ سِيْرَتُهُ

فِي آلذّكْرِ قَد تُلِيَتْ بآلفَخر سُورَتُهُ

أعْظِم بَفْخِرٍ زَكَتْ مِنهُ سَرِيرتُهُ

فَهْوَ الذِّي تَمَّ مَعْنَاهُ وَصُورَتُه

ثُمَّ أصْطَفَاهُ حَبِيًا بَارِئُ النَّسَم

anı ḥabīb edindi yaratan ḫalāyıḳı

irişti çün tamāmına mʿanā ve ṣūreti

كَم أبرَزَتْ حِكمًا اسرَارُ بَاْطِنِه

تُصَاْنُ كاَلدُّرِ فِي أبْهَي مَعَاْدِنِه

فَهوَ آلفَرِيْدُ كَمَاْلًا فِي أحَاْسِنِه

مُنَزَّه عَنْ شَرِيكٍ فِي مَحَاسِنِه

---

[23] B: deryādan ve meṭardan ve garaf ve raşifi gibi
mecmūʿ ʿālem alur andan türlü ḥaceti

[24] B: durur ḳatında her biri ḥaddında noḳtadan

فَجَوْهَرُ الحُسْنِ فِيهِ غَيْرُ مُنْقَسِمِ

oldur maḥāsininde münezzeh şarīkten

olmadı ḥüsn-i cevherinüŋ anda ḳısmeti

خَيْرُ آلْبَرَايَاْ وَأزْكَيْ مِنْ زَكِّيِهِم

وَمُرِشدُ آلخَلِق حَقًّاْ بَعْدَ غَيِّهِم

وَعَوْنِهْم وَغِيَاْثُ وَقتُ عَيِّهِم

دَعْ مَا ادَّعَتْهُ النَّصَارَى فِيِ نَبِيِّهِمِ

وَأحْكُمْ بِمَا شِئْتَ مَدْحًا فِيهِ وَاحْتَكِمِ

ʿisāye didügini naṣārā aŋa dime

ḳıl nice diler iseŋ aŋa özge midḥatı

[10b] فَقَدْ أتَي مَدْحَهُ فِي آلذّكْر وَآلْصُّحِفِ

فَانشُرْ مَدَآيحَهُ جَهرًا وَعِد وَصِف

وَلَستَ تَخْشَي اَذِا أطنَبْتَ مِنْ سَرَفِ

وَانْسُبْ اِلىَ ذَاتِهِ مَا شِئْتَ مِنْ شَرَف

وَأنْسُبْ اِلىَ قَدْرُهُ مَا شِئْتَ مِنْ عِظَم

zātina nisbet ile şeref nice dileseŋ

hem nice ḳaderine diler iseŋ celāleti

سُبحَاْنَ مَن بآلْهُدَيْ وَآلْحَقِ أرْسَلَهُ

مُؤِيّدًاْ ثُمَّ بالْقُراْنِ جَمَّلَهُ

فَمَنْ يَرُم مَدْحَهُ لَم يحصِ أكمَلَهُ

فَاِنَّ فَضْلَ رَسُولِ اللهِ لَيْسَ لَه

حَد فَيُعْرِبَ عَنْهُ نَاطِق بِفَم

bayıḳ resūl fażlına bir ḥadd yoḳtur

kim aŋa irişe mütekellim ʿibāreti

أعظِم بِقَدرِ بَنيّ لِلْسّمَآء سَمَاْ

ثُمّ اعْتَلاْ بِعَلاْماْتٍ بَدَتْ عَلَمَاْ

اَياْتُ مُعجِزَةٍ أولَيْ بِهَاْ نِعَمَاْ

لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرَهُ آيَاتُهُ عِظَمًا

أَحْيَي اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرِّمَمِ

ger muʿcizātı ḳadrine göre olaydı

dirilde idi adı anılduḳta rimmeti

[11a] مَنْ أوْضَحَ آلْشَّرْعَ فِيْ تَهذيبِ مَذْهَبِه

وَأذْهَبَ آلْشَرَّ فِي ترْهِيب مَأْرَبِهِ

وَسَهَّلَ آلخَيرَ فيِ تَرغيبِ مَطْلَبِهِ

لَمْ يَمْتَحِنَّا بِمَا تَعْيَا العُقُولُ بِهِ

حِرْصًا عَلَيْنَا فَلَمْ نَرْتَبْ وَلَمْ نَهِمِ

buyruḳ buyurmadı bize güç kim bıragavuz

hayimlıg ile göŋlümüze türlü rībeti

هُوَ آلْرحَّيمُ بِنَا بآلْبِرِ كَم جَبَرَاْ

قَلبًاْ بِرَأفَتِه أعْظِم بِهِ بَشَرَاْ

اللّهُ أكَبر كَم سرّ بِهِ آستَتَرَاْ

أَعْيَي الوَرَى فَهْمُ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يُرَى

فيِ القُرْبِ وَالْبُعْدِ فِيهِ غَيْرُ مُنْفَحِمِ

meʿenysi fehmi anuŋ ḫalk ʿāciz eyledi

kimsene yoḳ kim aŋa bilindi ḥaḳīḳatı

فَمَنْ يَرُم حَصرهُ بآلرسَّم أو عَدَدِ

فَعَقْلُهُ فِي عِقَاْلٍ حَلَّ بآلخَلَدِ

فَلَم يَصِلْ حَدّ أقصَاْهُ اَلِيْ أحَدِ

كَالشَّمْسِ تَظْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بُعُدٍ

صَغِيرَةً وَتُكِلُّ الطَّرْفَ مِنْ أَمَمِ

güneş gibi ki göze ıraḳtan geçi gelür

bulur yaḳından aŋa baḳan göz killeti

[11b] فَآسلُك سَبِيْلَ آلتُّقَيْ وَآلزِمْ طَرِيقَتَهُ

وَعندَ حَدِكَ قِفْ ثُمَّ آقْفُ سِيْرَتَهُ

فَوصْفُ نَفسِكَ لَم تُدْرَكْ دَقِيْقَتَهُ

فَكَيْفَ يُدْرِكُ فيِ الدُّنْيَا حَقِيقَتَه

قَوْمٍ نِيَامٍ تَسَلَوْا عَنْهُ بِالْحُلُمِ

dünyāda anı nice bile ol uyur kişi

ki andan düşi götürmüş ola aŋa selveti

فَآلنَّاسُ فِي النَّوْمِ قَد أَلْهَتهُمُ آلْفِكَرُ

يَسْتَيْقِظُوْنَ إِذَاْ مَاتُواْ وَمَاْ آعتَبَرُوْا

فاَعْلَم وَمِزْ مِقْوَلاًْ فِي آلْوَصْفِ تُختَصَرُ

فَمَبْلَغُ العِلْمِ فِيهِ أنَّهُ بَشَر

وَأنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللهِ كُلِّهِم

bu denlü bilinür hemīn ol kim beşer durur

hem taŋrı ḫilḳatınuŋ yek-i ehl-i fażīleti

كَم أيَهٍ مِنْهُ جلَّتْ فِيْ عَجَاْيِبَهَاْ

مَاْ يَنقَضيْ أبدًاْ مَّعْنَيْ غرَاْيِبهَاْ

جَلَتْ غيَاْهِبَ شَكٍّ مْنِ رَغَاْيِبَهَاْ

وَكُلُّ أيٍ أَتَى الرُّسْلُ الكِرَامُ بِهَا

فَاِنَّمَا اتَّصَلَتْ مِنْ نُورِهِ بِهِم

nurundan istifāde ḳılmış durur anuŋ

mecmûʿ -i enbiyā ki götürmüşler āyeti

[12a] لِأنَّ أيَاْتِهِ عَمَّتْ مَنَاْقِبُهَاْ

بالنْصَّرْ وَآلْعِزِّ قَدْ حُفَّتْ مَوَاْكِبُهَاْ

مِنْهَا نجُوم آلهُدَيْ تَزْهُواْ ثَوَاقِبُهَاْ

فَاِنَّه شَمْسُ فَضْلٍ هُمْ كَوَاكِبُهَا

يُظْهِرْنَ أَنْوَارُهاَ لِلنَّاسِ فيِ الظُّلَم

ol fażl güneşi durur anlar kevākibi

ḫalḳ üstine ḳomazlar āne şübhe ẓulmeti

فَكَفُّهُ بِآلنِّدَاْ كَآلْغَيْثِ يَنْدَفقُ

وَوَجْهُهُ بِآلْحيَاْ كَآلْبَدرِ يَأتِلقُ

وَلَفظُهُ قَدْ بَدَاْ كَآلدُّرِ يَنتَسِقُ

أَكْرِمْ بِخَلْقِ نَبِيٍ زَانَهُ خُلُق

بِالْحُسْنِ مُشْتَمِلٍ بِالبِشْرِ مُتَّسِمِ

ḥüsn ile müştemildür ve beşer ile müttesim

ne ḫalḳ olur ki varmış aŋa ḫulḳ zīneti

كَنْزٌ لِمُلْتَمس بَحْرٌ لِمُغتَرِفِ

نُورٌ لِمُقتَبِسٍ كَهْفٌ لِمُقتَرِفِ

دُخرٌ لِمُبَتئسٍ نَصْرٌ لِمُلَتهِفِ

كَالزَّهْرِ فِي تَرَفٍ وَالبَدْرِ فِي شَرَف

وَالبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَالدَّهْر فِي هِمَم

çiçek gibi terafta ḳamer gibi şerefte

deryā gibi keremde zaman gibi himmeti

[12b] حَاْمِي آلذُّرَيْ وَكَفّيٌ فِيْ كَفَاْلَتِه

جَمِيْلُ فِعْلٍ جَلِيْلٌ فِيْ مَقَاْلَتِه

شَدِيْدُ حَزْمٍ سَدِيْدٌ فِيْ جَزَالَتِه

كَاَنَّه وَهُوَ فَرْد مِنْ جَلاَلَتِهِ

فِي عَسْكرٍ حِينَ تَلَقَاهُ وَفِي حَشَم

tenhā yüridüginde anı gösterür idi

leşker çeküp yürü gibi anuŋ celāleti

رَحْبُ آلْعَطآء وَفِيْ حَرْبِ آلْعِدَاْةِ وَفِيْ

كَاْفٍ موَاْفٍ وَليٍّ مُنصِفٌ وَصَفيْ

سَهْلُ آلْمحيَّاْ وَبَدْرٌ غير مُنْكَسِف

كَاَنَّمَا اللُّؤْلُؤُ ألمَكْنُونُ فِي صَدَف

مِنْ مَعْدِنَيْ مَنْطِقٍ مِنْهُ وَمْبَتَسَم

meknūn[25] durur ṣadef içinde ṣanduŋ

ağzında dişlerin ḳalacak ibtisāmeti

أوْلَاْهُ مَوْلَاْهُ رِضْوَاْنًا وَّعَظّمَهُ

فَنَاْلَ مِنْ فَضلِه آلْموْفُوْرِ أعْظَمَهُ

يَاْ طِيْبَ عَيْشٍ لِمَنْ أضْحَيْ مُعَظّمَهُ

---

[25] B: [dür]

لاَ طِيبَ يَعْدِلِ تُرْبًا ضَمَّ أَعْظُمَه

طُوبىَ لِمُنْتَشِقٍ مِنْهُ وَمُلْتَثِمِ

ol türbet gibi kim yatur andan ṭīb ola

devletlü ḳoḳan ve öpen ol ār-ı türbeti

[13a] قَدْ أعرَبَ آلْمَجْدَ عَنْ اَخْبَاْرِ مَخْبَرِهِ

لمَّا بنَا آلرّفْعُ فِي أعلاَمِ مَفخَرِه

فِيْ بَدْاء مَبْعثِه قِدْمًاْ وَأخِرِه

أَبَانَ مَوْلِدُهُ عَنْ طِيبِ عُنْصُرِه

يَا طِيبَ مُبْتَدَأٍ منْهُ وَمُخْتَتَم

bedvi ve ḫitmı ṭayyib anuŋ ṭīb-ı ʿ unṣurı

ol kevn bilürmiş idi ki oldı vilādeti

بِهِ أُصِيْبَ آلعِدَيْ وَآلْهمُّ أمّهُمَ

وَحَلَّ غمّهُم وَانحَلَّ بّرْمّهُمُ

وَزَاْدَ خَوْفَهُمُ وَزَاْلَ أمْنهُمُ

يَوْم تَفَرَّسَ منهِ الفُرْسُ اَنَّهُم

قَدْ اُنْذِرُوا بِحُلُولِ البُؤْسِ وَالنّقِم

ol günden etti fürs teferrüs kim iniser

ḥaḳḳtan bularuŋ üstine bûsī ve neḳameti

أكِرم بِهِ مَوْلِدًا ضَآءتْ بِه آلْبقَعُ

بِه بَدَا عَلَمُ آلْاسْلَاْمِ يَرتَفعُ

وَمَسَّ أعْدَاءهُ مِنْ أجلِه جَزَعُ

وَبَاتَ إِيوَانُ كِسْرَى وَهُوَ مُنْصَدِع

كَشَمْلِ اَصْحَابِ كِسْرَى غَيْرَ مُلْتَئِمِ

ol gün erişti ṭāḳına kisrānuŋ insidāʿ

hem ol gün oldu[26] müfteriḳ anuŋ cemāʿ ati

[13b] فَآستَشْعَرَتْ خَلَفٌ مَصَاْرِعُ آلْسَّلَف

فَزُلْزِلُوا وَارْتَمَوْا بِآلْذُلِّ فِي هَدَفِ

[26] B: hem ol gün müteferrik anuŋ cemāʿ ati

لِأَنّ بُنيَانُهُمْ عَلَيْ شَفَاْ جُرُفِ

وَالنَّارُ خَامِدَةُ الاَنْفَاسِ مِنْ أَسَف

عَلَيْهِ وَالنَّهْرُ سَاهِي العَيْنَ مِنْ سَدَم

nehre sedemden eridi unutmaḳ bınarını

nāra esefden oldı muḥassal ḫumûdeti

فَفَرَّ فَاْرِسُ مِنْ خَوْفٍ وَحِيرَتُهَاْ

لَمّاَ خَبَتْ نَاْرُهُمْ وَآنكَفَّ فورَتُهَاْ

وَسَاْرَ فِيْ سَآئرِ الأرْجَآء سِيرتَهُاْ

وَسَاءَ سَاوَةَ أَنْ غَاضَتْ بُحَيْرَتُهَا

وَرُدَّ وَارِدُهَا بِالغَيْظِ حِينَ ظَمي

ḳaḳımagla döndi ṣuya ṣuṣayup gelen

gavr oldı çünki sāvenüŋ ol dem[27] bu ḥayreti

فَآلنَّاْرُ وَالمآءُ قَدْ مَاْلاْ اِلَيْ خَلَل

تَعَاكَسَ آلحَاْلُ فِيْ طَبْعٍ عَلَي آلْبَدَلِ

فَآلنّاْرُ مَاْ آشتَعَلَتْ وَآلْمآءُ لَمْ يَسِل

كَأَنَّ بِالنَّارِ مَا بِالمَاءِ مِنْ بَلَل

حُزْنًا وَبِالمَاءِ مَا بِالنَّارِ مِنْ ضَرَم

ṣunuŋ ruṭūbeti sanduŋ odda var idi

ġamdan ya ṣuda vardı odun ḥarāreti

[14a] أياْتُ صِدْقٍ لَهَا آلأعْنَاقُ خَاْضِعَةٌ

لِلْخَيْر جَاْمِعَةٌ لِلْشَرِّ مَاْنِعَةٌ

وَشَمْسُ ضَوء آلْهُديْ بآلسَّعْد طَاْلِعةٌ

وَالجِنُّ تَهْتِفُ وَالاَنْوَارُ سَاطِعَة

وَالحَقُّ يَظْهَر مِنْ مَعْنىً وَمِنْ كَلِم

cin söyleşürler idi balḳırdı nūrlar

ḥaḳḳı mübeyyen etti[28] maʿnā ve kelimeti

---

[27] B: gün

[28] B: eyledi

دَلِيْلُهُ وَاْضِحٌ أعلاَمُهُ كَعَلَمْ

لَكنَّ أهل آلشّقَيْ بِآلكُفْر وَسْطُ ظُلَمْ

قَدْ عَمَّهمْ غَمَّهمُ بِهِم اَلمَّ أَلَمْ

عَمُوا وَصَمُّوا فَاِعْلاَنُ البَشَائِرِ لَم

يُسْمَعْ وَبَارِقَةُ الاِنْذَارِ لَمْ تُشَم

görmediler işitmediler kör ve ker olup

berḳı nezāratı ve kelāmı beşāreti

فَعِزُّهُمْ ذَاْهِبٌ وَآلْذُلُّ وَاْهِنُهُمْ

وَمَاْ اطْمَأَنَّ مِنَ آلاِرْعَابِ أمِنُهُمْ

وَآلرَّوْعُ أظْهَرْه قَسرًاْ بَوَاْطِنُهُمْ

مِنْ بَعْدِ مَا أَخْبَرَ الاَقْوَامَ كَاهِنُهُم

بِأَنَّ دِينَهُمُ المِعْوَجَّ لَمْ يَقُم

andan soŋ idi bu ki dedi[29] kāhin anlara

yoḳtur bu egri dīnüŋüzüŋ hīç iḳāmeti

[14b] وَبعَد عِلْمهِم بِآلْحِقّ فِي آلْكُتُبِ

صَدّوْاعِنَ آلصِّدقِ بآلْكِتَمانِ وَآلكَذِب

عمدًا عِنَادًا وَبغيًا لِاقتفَا آلريَب

وَبَعْدَمَا عَايَنُوا فيِ الاُفْقِ مِنْ شُهُب

مُنْقَضَّةٍ وِفْقَ مَا فيِ الاَرْضَ مِنْ صَنَم

hem gördiler muʿāyene gökten düşer şühüb[30]

ol deŋlü kim düzüp durur idiler büti

فكُلّ مُسترقٍ للسّمع مُرْتَجِمُ

بِثَاْقِبٍ نَّارُهُ فِي آلجوَّ تَضْطَرِمُ

فَيرمُ خِزيهم بِآلرّمْيِ مُنخَرِمُ

حَتَّى غَدَاً عَنْ طَرِيقِ الْوَحْيِ مُنْهَزْم

مِنَ الشَّيَاطِينِ يَقْفُوا أَثْرَ مُنْهَزِم

tā vaḥy yolı oldı açuk diyü leşekeri

[29] B: andan soŋ idi bu ki kāhin anlara
yoḳtur bu egri dīnüŋüzüŋ hīç iḳāmeti

[30] B: hem gördiler muʿāyene gökte düşer şühüblere

günden ḫaber alımadı buldı ḫeżīmeti

تَدَرَّعَوْاْ رِدْعَهُمْ مِن كُلِّ مَاْجِهَةٍ

مِنْ أسهُمٍ لمُنَايَاْهُمْ مُوَجَّهَةٍ

بِآلمرقِ مُحرْقَةٍ لِلْبَرْقِ مُشبِهَةٍ

كَأَنَّهُمْ هَرَبًا أَبْطَالُ أَبْرَهَة

أَوْ عَسْكَرٍ بِالحَصَى مِنْ رَاحَتَيْهِ رمِي

maḥmūde ḳavimdür sanduŋ anları kaçan

yā an ki etti ḳum aŋa maḥmūd rāḥatı[31]

[15a] فَفَرَّ فِيْ آلفَوْرِ مَخذُوْلاً وَّمنهَزِمَاْ

وَأقْبَل آلفَوْزُ لِلْاسْلَاْمِ مُلْتَزمَاْ

بِأيَه مَنْ حَصَيْ كَفّيْهِ حْينَ رمَيْ

نَبْذًا بِهِ بَعْدَ تَسْبِيحٍ بِبَطْنِهِمَا

نَبْذَ المُسَبِّحِ مِنْ أَحْشَاءِ مُلْتَقِم

tesbīḥden ṣoŋ attı anı ḥūt yūnusı

attuklarını ʿarāye ki vārid ü sübḥati[32]

أوْلَاْهُ ربُّ آلْعُلَاْ فَضْلًاْ وَّنوّلَهُ

مَقَاْمَ زُلفَيْ وَبِآلْجنَّاْتِ خَوَّلَهُ

وَصَانَهُ بِآلتّقي حفْظًاْ وَجَمَّلَهُ

لاَ تُنْكِرِ الْوَحْيَ مِنْ رُؤْيَاهُ إِنَّ له

قَلْبًا إِذَا نَامَتِ العَيْنَانِ لَمْ يَنَم

anuŋ düşinde vaḥiye sen inkār ḳılmagıl

kim göŋliŋi uyutmaz idi gözi nevmeti

رؤياْ آلمنَاْمِ بَدَت منْ قَبْلِ دَعْوَتِه

فِي مَبْدَاء آلوَحْي تَحقيْقًاْ لّبِعثَتِه

صدْقًا وَّعَدلًا فَكَاْنَتْ من مَزيَّتِه

وَذَاكَ حِينَ بُلُوغٍ مِنْ نُبَوَّتِه

[31] B: ḳaçmaḳta ṣanduŋ bunları ḳavm-i fileye
leşeker kim etti ḳūm ona maḥmûd rāḥatı

[32] B: bu beytin B nüshada çevirisi yoktur.

فَلَيْسَ يُنْكَرُ فِيهِ حَالُ مُحْتَلِمِ

ol ol dem idi ki erdi nübüvvet bülūgına

pes anda münkir olmaya ḥulm ehli ḥāleti

[15b] هُوَ آلنَّذِيرُ منَ آلأهْوَاْلِ وَآلْكُرَبِ

وَهوَ آلبشِيرُ بأهنَي أشرَفِ آلرُّتَبِ

وَهوَ الأمْينُ بِلاْ شَكٍّ وَلَا رِيَبِ

تَبَارَكَ اللهُ مَا وَحَيِ بِمُكْتَسِب

وَلاَ نَبيٌّ عَلَى غَيْبٍ بِمُتَّهَم

ḥaḳ vaḥiy iktisāb ile olmaḳta yoḳ cevāz

hem enbiyāyı gayb üze ḳılmaḳta gaybeti

فَغَيْهَبُ آلغيَّ تَجْلوُهُ فَصَاحَتَهُ

وَصيَّبُ الغَيِثْ تَعْلُوْهُ سَمَاْحَتَهُ

فَيْضًا فكَم سحَّ بِآلْإفضَالِ سَاْحَتَهُ

كَمْ أَبْرَأَتْ وَصِبًا بِاللَّمْسِ رَاحَتُه

وَاَطْلَقَتْ اَرِبًا مِنْ رِبْقَهِ آللَّمَم

el yuḳamağıla niçe rengi ki itdi hem

giderdi niçeden ḳılup ıtlāḳ-ı rīḳatı

وَقَيَّدَتْ لِعِدَاةِ آلدْيِن نِقْمَتُهُ

مُنْ اظهَرَ آلسُنَّةَ آلْغَرَّآءَ دَعْوَتُهُ

لَقَدْ أمَاتَتْ عَنَاْ آلْضَّيْرِ نِعمَتُهُ

وَأَحَيتِ السَّنَةَ الشَّهْبَاءَ دَعْوَتُه

حَتَّى حَكَتْ غُرَّةً فِيِ آلأَعْصُرِ آلدُّهُم

ānuŋ duʿāsı aḳ yılı iḥyā ḳılurdı ḳim

olurdı ḳara yıllaruŋ içinde gurreti

[16a]فَحلَّ بِاْلأرَض رَوْضُ فيِ سَّبَاْسِبِهَاْ

وَ اَلزَهْرُ حَاْكَ رُبَاْهَاْ مِنْ جَوَاْنِبِهَاْ

فَرَاْقَ رَوْنَقُهَاْ مِنْ صَوْبِ صَاْيِبَهَاْ

بِعَارِضٍ جَادَ اَوْ خِلْتَ الْبِطَاحَ بِهَا

سَيْباً مِنَ الْيَمِّ اَوْ سَيْلً مِنَ الْعَرِمِ

bir yağmurıla aŋa degin kim bitāḥı sen

seyl-i ʿarim saŋaduŋ u deryā ʿatiyetī

أعظِمْ بِهَاْ دَعْوَةً بَدَتْ مُشَاْهَدَةً

بِالْعَدْلِ صَادِقَةً بِآلْحَّق شَاْهِدَةً

وَ كَمَ لَه أيَةُ تَلَتْ مُجَاْهَدَةً

جَآءَتْ لِدَعْوَتِهِ الْأَشْجَارُ سَاجِدَةً

تَمْشِيْ إِلَيْهِ عَلى سَاقٍ بِلاَ قَدَمِ

bitmiş ağaçları yüridürdi bilā ḳadem

ḳılurlar idi gel didüġinde icābeti

مَخْفُوضَةَ اَلَرأسْ فِي آلْإقْبَاْلِ وَ أنتَصبْ

لَدَيْهِ لَمَّا آنثَنتْ لِلْفَضْلِ وَ آقْتَرَبَتْ

تَخُطُّ فِي اَلأرْضِ مِنْ وَّجْدٍ وَ قَدْ طَرِبَتْ

كَأَنَّمَا سَطَرَتْ سَطْراً لِمَا كَتَبَتْ

فُرُوعُهَا مِنْ بَدِيْعِ الْخَطِّ فِيْ الْقَلَم

saŋayıduŋ budaḳları yolda yazardı

bir ṣatr-ı ẖat kim ʿacebdi kitābeti

[16b] وَ أيَةُ اَلْجِدِع لَمَّا حَنَّ ظَاْهِرَةُ

وَ أيَةُ آليّبْ فِي آالتَّصْديْقِ فَاْخِرَةُ

وَ أيَةُ آلشَّاهِ لِلْاعْجَازِ صَاْدِرَةُ

مَثْلُ الْغَمَامَةِ أَنَّى سَارَ سَآئِرَةً

تَقِيهِ حَرَّ وَطِيْسٍ لِّلْهَجِيرِ حَمِي

her ḳande yürüse bilesince olurdu[33]

[34]issiden anı bir pāre bulut ḥimāyeti

سُبحَانَ مَنّ زَاْدَهُ فَخْراً كَمَّلَهُ

وَ زَاْنَهُ بِآلتُّقَىْ عِزاً وَّ جَمَّلَهُ

---

[33] B: her ḳande yürüse bilesince yürürdi

[34] B: [saklardı]

وَ بآلهُدَىْ وَ بِدِيْنِ آلْحَقِ أرْسَلَهُ

أَقْسَمْتُ بِالْقَمَرِ الْمُنْشَقِّ إِنّ لَهُ

مِنْ قَلْبِهِ نِسْبَةً مَبْرُورَةَ الْقَسَمِ

münşaḳ olan ḳamer ḥaḳḳi göŋlinden andını

anuŋ veridi eydici mebrūr-ü nisbeti

وَ كَم لَهُ مِنْ كَرَاْمَاْتٍ وَّ مِنَ شَيَمِ

سَمَتْ بِقَدْرٍ عَظِيْم آلشَّاْنِ مُحْتَرَمِ

فَالْمَحْ مَعَاْنِي قَوْلٍ غَيْرِ مُنْعَجِمِ

وَمَا حَوَى الْغَارُ مِنْ خَيْرٍ وَّمِنْ كَرَمِ

وَكُلُّ طَرْفٍ مِنَ الْكُفّارِ عَنْهُ عَمِيْ

ḳapladı ḫayr ve keremi ġār-ı nūr līk

kāfirlerün gözinde var idi ʿamāyeti

[17a] فَحفَّه آللُّطْفَ مِنْ رَّبٍ بِهِ خَفِيَاْ

وَ جَآءهُ آلَنَّصْرُ بِآلْتَّأيِيْدِ مُقْتَفِيَاْ

وَ صَدّ عَنْهُ آلْعِدَاْ اِذْ صَاْرَ مُخْتَفِيَاْ

فَالصِّدْقُ فِي الْغَارِ وَالصِّدِّيْقُ لَمْ يَرِمَا

وَهُمْ يَقُولُونَ مَا فِي الْغَارِ مِنْ أَرِمِ

ol ġār içinde ṣıdıḳ ile ṣıddīḳ idi bular

dirlerdi kimse ḳalmadı bunda tes̱ebbüti[35]

حَاْمَتْ حَمَاْمُ عَلَى اْلغَاْرِ آلْعَزِيْزِ عُلَاْ

وَ آلعَنْكُبوتُ بِنَسْجٍ نَمَّقَتْ حُلَلَاْ

فَخَاْنَهُمْ جَهْلَهُم وَ مَاْ آهْتَدَ وْ اْشُبُلَاْ

ظَنَّوْا الْحَمَامِ وَظَنُّوا الْعَنْكَبُوتَ عَلى

خَيْرِ الْبَرِيّةِ لَمْ تَنْسُجْ وَلَمْ تَحُمِ

tesbīhile[36] ankebūt daḫi ḥaremile ḥamām

ṣaḳladı ẓann olunmadı ḫayrü'l-beriyeti

---

[35] B: iḳameti.

[36] Beytin anlamı gereği bu kelimenin *tesbīḥ* yerine *nesc* olması beklenirdi.

أَقبِحْ بِطَٰايفَةٍ بِاَلغَاْرِ طَٰايِفَةٍ

اَلْخَيْرِ سَاْتِرَةٍ لِلْشَرِّ كَاْشِفَةٍ

فِيْ اَلغَى عاكِفَةٍ خَاْبَتْ بِصَاْدِقَةٍ

وِقَايَةُ اللهِ أَغْنَتْ عَنْ مُضَاعَفَةٍ

مِنَ الدُّرُوْعِ وَعَنْ عَالٍ مِنَ الْأُطُمِ

ḳat ḳat zırıhılara daḫi şol yüce dağlara

müḥtac ḳılamz ādemī ḥaḳḳ[37] viḳāyetī

[17b] اِنِّي اَلْتَجَأتُ بِقَلْبِيْ فِي تَقَلُّبِه

اِلى حِمَاهُ وَ سَعْدِيْ فِي تَقَرُّبِهِ

فَرِفْعَتِى وَ سُمُوِيْ فِي تَحَبُّبِه

مَا سَامَنِي الدَّهْرُ ضَيْماً واسْتَجَرْتُ بِهِ

إلَّا وَنِلْتُ جِوَاراً مِنْهُ لَمْ يُضَمِ

güç görüben kimsenden aŋa şığınmadum

buldum anuŋ[38] meger ki civārında rāḥatı

قَدِ اَطْمَأن فُوأدِيْ مِنْ تَوَعُّدِهِ

بِقَصْدِ اِرْشَاْدِهِ فِي صِدْقِ مَوْعِدِهِ

فَمَاْ رَجَوتُ مُناً إِلَّا بِمَقْصَدِه

وَلَا اُلْتَمَسْتُ غِنَى الدَّارَيْنِ مِنْ يَدِهِ

إلَّا اسْتَلَمْتُ النَّدَى مِنْ خَيْرِ مُسْتَلَمِ

hem andan ummadum iki ev baylığın meğer

andan irişdi baŋa ʿatā bī-nihāyetī

كَم اَعْينٍ نَظَرَتْ مِنْ حُجَّةٍ جَهَرَّتْ

وَ لِلْنُّهى نَهَرَتْ فِي بَهجَةٍ بَهَرَت

وَ في اَلعلاَ اَشْتَهَرَتْ وَ لِلْعِدَىْ قَهَرَتْ

دَعْنِي وَ وَصْفِي آيَاتٍ لَهُ ظَهَرَتْ

ظُهُورَ نَارِ الْقِرَى لَيْلاً عَلَى عَلَم

Ḳonuḳ odı ẓuhūrī gibi kim yanar gice

[37] B: ḥaḳḳun.
[38] B: [ki].

dağlar başında ẓāhirī olupdurur āyetī

[18a] فَآلنَّظْمُ زَاْنَ بِهَاْ وَ آلطِّرْسُ وَ آلْقَلَمُ

وَ آللَقَبُ وَ آلسَّمْعُ وَ آلْعَيْنَاْنِ وَ آلْكَلِمُ

وَ كُلَّما انتَسْقضتْ تسْمُوْ بِهَاْ آلْحِكَمُ

كالدُرُ يَزْدَادُ حُسْناً وَ هْوَ مُنْتَظِمٌ

وَ لَيْسَ يَنْقُصُ قَدْراً غَيْرَ مُنْتَظِمِ

incü düzide ḥüsnini artuḳça[39] gösterür

hem ol dizilmiş olmasa yoḳdur naḳīsati

جَلَتْ بِأذْكَارِهَاْ أكَّدارُ مَنْ وَجَلاْ

مِنْ زَجْرِهَاْ وَ زَجَاْ آلْفْرِدَوْسْ مُبْتَهِلاْ

بِهَا آلرسُّولِ آرْتَقَاْ قَدْراً سَنَاْ وَ عَلاْ

فَمَا تَطَاوَلَ آمَالُ الْمَدِيحِ اِلَي

مَا فِيهِ مِنْ كَرَمِ الاخْلَاقِ وَ الشّيَمِ

medḥ ārzūsına ne uzatmaḳdurur aŋa

kim luṭfla keremdurur aḫlāḳ u şīmeti

عَلَيْهِ قَدْ اُنزِْلَ آلقُرآنِ مَوْعِظَةُ

هُدَىً وّ نُوْرُ شِفَآ وَهوَّ مُعجِزَةُ

لِلْخَلْق بَيِنَّهُ لِلْحقّ مُظْهرْةُ

آيَاتُ حَقٍّ مِنَ الرَحْمٰنِ مُحْدَثَةٌ

قَدِيمَةٌ صِفَةُ الْمَوْصُوفِ بِالْقِدَمِ

mevṣūfi bil-ḳıdem ṣıfatı hem ḳadīm olur

olursa[40] ola āyet-i ḳur’ān ḥidās̱ati

[18b] بِآلْعَدِلِ وَ آلْقِسْطِ وَ آلْاِلحسَّاْنَ تَأمُرُنَاْ

وَ بالوَعيْد عَنِ آلْفَحْشَآءِ تزْجُرُّنَاْ

وَ مِنْ عقَابِ لَظَىْ و آلْحَشْد تُنْذِرُنَاْ

لَمْ تَقْتَرِنْ بِزَمَانٍ وَهْيَ تُخْبِرُنَا

[39] B: artuḳ.

[40] B: pes niyete ola āyet-i ḳur’ān ḥidāsati

عَـنِ الْـمَـعَـادِ وَعَـنْ عَـادٍ وَعَنْ إِرَمِ

ʿād u maʿāddan irem-i ẕī’l- ʿimāddan

yoğ iken iḳtirānumuz ider ḥikāyeti

أعْظِمْ بِأيِ بَوَعْدِ آلْخَيْرِ مُنْجِزِةً

لِلْاِنِسْ وَ آلْجِنّ عَنْ قَسْرٍ مُعَجِّزَةً

مَصُوْنَةٍ بِحَماْ آلْدَّيَاْن مُحْرَّزَةً

دَامَـتْ لَـدَيْـنَـا فَـفَـاقَـتْ كُـلَّ مُـعْـجِـزَةٍ

مِـنَ الـنَّــبِـيّـِيـنَ إِذْ جَـاءَتْ وَلَـمْ تَـدُمِ

özge rusūl nişānlarını yendi bu nişān

kim dāyim oldı ayruğı terk etti ṣoḥbeti

أيَاتُ صِدْقٍ بِعَدْلٍ جَلَّ عَنْ شِبَه

وَ بَيَّنْاتُ بِحَقٍّ غَيْرُ مُشْتَبهِ

وَ مُحْكَمَاْت بِعِلْمٍ لَاْ يُحَاْطُ بِهِ

مُـحَـكَّـمَـاتٌ فَـمَـا يُـبْـقِـيـنَ مِـنْ شُـبَـهٍ

لِـذِي شِـقَـاقٍ وَلا يَـبْـغِـيـنَ مِـنْ حَـكَـمِ

muḥkemdururlar aŋlara ḥācet değül ḥakem[41]

ehl-i şiḳāḳa ḳomadılar hīç şübheti

[19a] قَدْ أفْحَمتْ فُصَحَآءِ آلْعُجْمِ وَ اَلْعَرْبِ

وَ اَلْزَمَتْ وَ هَدَتْ لِلْفَوْزِ بِاْلأرْبِ

بِهَاْ آلْبَهَاْ وَ نَصْرٌ آلْسَّعْدِ بِآلْقُرُّبِ

مَـا حُـورِبَتْ قَـطُّ إِلَّا عَـادَ مِـنْ حَـرَبٍ

أَعْدَى الْأَعَـادِي إِلَـيْـهَـا مُـلْـقِـيَ الـسَّلَمِ

hergiz bularınla ṣu işlemedi meğer

gösterdi ʿaczi düşmenü ḳodı ʿadāveti

كَمْ مُعْرضٍ هَاْلِكٍ مّنْ سَّيْل عَاْرِضَهَاْ

فَآلْنَّصْر لَاْزِمُهَاْ بِسَيْفِ وَاْمِضَهَاْ

فَمَنْ يُعَاْرِضْ وَ يُلْحِدْ فِي غُوَاْمِضَهَاْ

[41] B: muḥkemdururlar aŋlar aŋladıcılar sā’ili

رَدَّتْ بَلَاغَتُهَا دَعْوَى مُعَارِضِهَا

رَدَّ الْغَيُورِ يَدَ الْجَانِي عَنِ الْحُرَمِ

red eyledüği gibi ḥüremden ġayūrler

red eyledi muʿārıżı vachin belāġatī

هِي اَلْبَلَاغُ لِنَيْلِ اَلْعِزِّ بِالأَبَدِ

مِنْهَا بُلُوْغُ اَلْمُنَىٰ فِي سَايِرِ اَلمدَدِ

فَمَنْ تَدَبَّرَهَاْ يَسْمُو مَدَاْ اَلْأَمَدِ

لَهَا مَعَانٍ كَمَوْجِ الْبَحْرِ فِي مَدَدٍ

وَفَوْقَ جَوْهَرِهِ فِي الْحُسْنِ وَالْقِيَمِ

maʿnālar mededde mevc gibidür anuŋ

hem fevk-i cevherinde durur ḥüsn-i [42]ḳimeti

[19b] عَزِيْزَةُ اَلوَصْفِ لَاْ تَفْنَى غَرْايِبُهَا

بِاَلْعَدْلِ شَاْهِدُهَاْ يَقْضَى وَغَاْيِبُهَاْ

وَ كُلَّما كُرِّرَتْ تَحْلو رَغَايِبُهَا

فَمَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى عَجَائِبُهَا

وَلَا تُسَامُ عَلَى الْإِكْثَارِ بِالسَّأَمِ

ʿadd etmek olmaz iken öküşdür ʿacāyibī

hem anı çoḳ oḳır kişi bulmaz melāletī[43]

طُوْبَى لِقَاْرِيَهَاَ فاَلْحقُّ أهَّلَهُ

وَ بِاَلْجِنَاْنِ وَ فَوْزِ اَلْقُرْبِ خَوَّلَهُ

فَضْلاً وَ أمّ لَهُ مَاْ كَاْنَ أمَّلَهُ

قَرَّتْ بِهَا عَيْنُ قَارِيهَا فَقُلْتُ لَهُ

لَقَدْ ظَفِرْتَ بِحَبْلِ اللهِ فَاعْتَصِمِ

Anı oḳuyanuŋ gözi rūşen aŋa didüm

bulduŋ ẓafer metīn ipe yapış aŋa ḳatı[44]

يَاْ سَعْدَ حَظٍّ لِمَنْ أسْرَّاْرَهَاْ لَحَظَاْ

---

[42] B: [anun].

[43] A: [hem] / oḳuyan

[44] B: ḥablu metin bulduŋ aŋa ki yapış ḳatı.

ثُمَّ آقْتَفَىْ حُكْمَهاْ بِآلْطّوْعَ وَ آتَّعَظَاْ

فَآسْلُكْ سَّبيْلِ آلتُّقَىْ تَسْلَمْ فَكُن مُيْقَظَاْ

إِنْ تَتْلُهَا خِيفَةً مِنْ حَرِّ نَارِ لَظًى

أَطْفَأْتَ نَارَ لَظًى مِنْ وِرْدِهَا الشَّبِمِ

anı laẓā ḥarāreti ḫavfınden oḳusan

defiʿ ider ol ḥarāreti virdi[45] bürūdeti

[20a] مَن يَقْتَبِسْ نُوْرَهَاْ يُهْدَىْ لِمَأْدِبَهِ

وَ لَاْحَ مِنْهُ فَلَاْحُ وَقْتُ مَطْلَبِه

وَ فَاْزَ فِي شِرْبِهِ بِصَفْوِ مَشْرَّبِهِ

كَأَنَّهَا الْحَوْضُ تَبْيَضُّ الْوُجُوهُ بِهِ

مِنَ الْعُصَاةِ وَقَدْ جَاءُوهُ كَالْحُمَمِ

ol ḥavẕa benzer anuŋ ile ağarur yüzi

ʿāṣilerün ki oldı kömür gibi ṣūreti

وَقَّتْ لِكُلِّ رَجاً بِآلْحقِّ مَنْزِلَةً

وَ لضمْ تضزَلْ رَحْمَةً لِلَخلْقِ مُنْزِلَةً

كآلشَّمْس ضَأتْ عَلَى آلْأَرْجَاْءِ مُسْدِلَةٍ

وَكَالصِّرَاطِ وَكَالْمِيزَانِ مَعْدِلَةً

فَالْقِسْطُ مِنْ غَيْرِهَا فِي النَّاسِ لَمْ يَقُمِ

hem beŋzer ol ṣirāṭ ü mīzān adl ile[46]

ḥalḳ içre yoḳ anuŋ gibi kimse ʿadāleti

جَاْرَ آلعَبْيد لَهَاْ إِذْ لَيْسَّ مُبْصِرُهَاْ

وَ جَاْزَ حَيْثُ لَهَاْ وَ اللهُ يَنْصُرُّهَاْ

بِعِزِّ تَأيِيّدِهِ حَقًّ وَ يُّظهِرُهَاْ

لَا تَعْجَبَنْ لِحَسُودٍ رَاحَ يُنْكِرُهَا

تَجَاهُلًا وَهْوَ عَيْنُ الْحَاذِقِ الْفَهِمِ

sen dinleme ḥasūdı ki inkār ider ana

[47]cāhillenüp var iken anun key ḥaẕāḳati

---

[45] B:[irer].

[46] B:[oldu ṣirāṭa vehm daḫi mīzani maʿdileti].

[47] B: [cāhillenüp anun var iken key ḥaẕāḳati]

[20b] نَعَقْلُهُ مِنْ عِقَاْلِ اَلْغَيّ فيْ غُمُدِ

بِسَيْفِ بَغْيٍ كَلِيْلِ اَلرَّبغ مُنْعَمِدِ

فَلَنْ يَرَىْ نُحْجَهُ مِنْ شِدَّةِ اَلْكَمَرِ

قَدْ تُنْكِرُ الْعَيْنُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ

وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمِ

olur ki güneşi gözi göstermez ağrısı

yā ağıza şu dadını virmez sakāmeti

يَاْ خَيْرَ مَنْ أَمَّمَ آلّراْجُوْنَ رَاْحَتَهُ

لِكُلِّ فَضْلٍ فَأوْلاَهُمْ سَمَاْحَتَهُ

اقْبَلْ مَدِيحْ آمْرِىءٍ يَرْجُو نَجَاْحَتَهُ

يَا خَيْرَ مَنْ يَمَّمَ الْعَافُونَ سَاحَتَهُ

سَعْيًا وَفَوْقَ مُتُونِ الْأَيْنُقِ الرُّسُمِ

iy ḥayr anlarun ki ḳılur ḳaṣd anlara

yayaḳ segird bu sürüp altında nāḳati[48]

يَاْ أكْرَّمِ آلْرُّسِلَ يَاْ مَبْعُوْثُ مِنْ مُضَرِ

يَاْ أفْضَلِ ٱلخَلْق مِنْ بَدْرٍ وَّ منْ حَضَرْ

يَاْ صَفْوَة آلحَقّ يَا منْعوْثُ فِي اَلْسُّوَرِ

وَمَنْ هُوَ الْآيَةُ الْكُبْرَى لِمُعْتَبِرٍ

وَمَنْ هُوَ النِّعْمَةُ الْعُظْمَى لِمُغْتَنِمِ

hem ol ki muʿteberlerün nişānesi

hem ol ki muġtenemlerün aʿlā ganīmeti[49]

[21a] أعْطَاكَ رَبُّ آلْعُلاَ جَوَامِع آلْكَلِم

فِى أخْضَر آللَّفْظِ بآلأحْكَامِ وَ آلْحِكَمِ

مَعْ نَيْلِ قُرْبٍ جَلِيْلُ آلقَدْرْ مُحْتَرَّمِ

سَرَيْتَ مِنْ حَرَمٍ لَيْلًا إِلَى حَرَمِ

كَمَا سَرَى الْبَدْرُ فِي دَاجٍ مِنَ الظُّلَمِ

---

[48] B: yayalar ve daḫi süren.

[49] B: iy ol ki muʿeberlerün aʿlâ nişânesi
iy ol ki muġtenemlerün olur ganîmeti

akṣāya mekkeden gice eyleduğı ḳamer[50]

ḳıldugı gibi karanuda seyr-ü sefrreti

وَ جُزْتَ حُجْباً مِنَّ آلأنْوأْرِ مُسْبَلَةً

وَجَأكَ آلوحْى بِآلأيَاْتِ مُنْزَلَةً

وَ بِآلْهَنَاْ قَاْبلَتْ عَلْيَاْكَ مُقْبِلَةً

وَبِتَّ تَرْقَى إِلَى أَنْ نِلْتَ مَنْزِلَةً

مِنْ قَابِ قَوْسَيْنِ لَمْ تُدْرَكْ وَلَمْ تُرَمِ

ḳavseyni ḳapı ḳurbīne yitidün çıḳa çıḳa

bulmadı kimse ancılayın hiç rütbeti

حَضَرْتَ فِى حَضْرَةِ آلأمْلَاْكِ مُنْتَبِهَاْ

وَ فَخْر فَخْرَكَ فِيهَاْ لَيْسَ مُشْتَبِهَاْ

وَ قَدْ سَمَاْ بِآلسَّمَآ فِىْ صَدْرِ مَنْصَبِهَاْ

وَقَدَّمَتْكَ جَمِيعُ الْأَنْبِيَاءِ بِهَا

وَالرُّسْلِ تَقْدِيمَ مَخْدُومٍ عَلَى خَدَمِ

taḳdīm ḳıldı cümle nebīler resūller

anda seni ve ḳıldı saŋa cümle ḫidmeti[51]

[21b] فَاْزُوْاْ بِقُرْبِكَ فِى تَحْقِيقِ

وَ آلبِشْرُحَلّ بأقْصَاْهُمْ وَ أقْرَبِهِمْ

سُرُّوْا بمِسْرَّاْكَ وَ آعتَزّوا بمِطْلَبِهِمْ

وَأَنْتَ تَخْتَرِقُ السَّبْعَ الطِّبَاقَ بِهِمْ

فِي مَوْكِبٍ كُنْتَ فِيهِ صَاحِبَ الْعَلَمِ

ḥark eyledüŋ yiri gögi bir leşker ile kim

nisbet saŋa iderler idi anda rāyeti[52]

لَقَد مَرَرْتَ بِهِم فِىْ أبْهَج آلطُّرُقِ

لَمَّا سمَوتَ اِلَىْ آلْعَلْيَآ بِالْأُفق

---

50 B: [seyir]

51 B: mecmû enbiyâsını taḳdîm ḳıldılar
hem ḳıldı sana cümlesi maḫdûm ḫidmeti

52 B: mevkibede saḥib alḳalem idüŋ ne mevkibi ol
ol ḫark ḳılduğuŋ aŋcuyla yedi ḳatı

عَلَى بُرَاْقٍ كَبْرقٍ لَاحَ بِاَلْغَسَق

حَتَّى إِذَا لَمْ تَدَعْ شَأْوًا لِمُسْتَبِقٍ

مِنَ الدُّنُوِّ وَلَا مَرْقًى لِمُسْتَنِمِ

merḳā-yı müstenmilere ḳurbanda ḳomaduŋ[53]

hem müstabıḳlara komaduŋ şeʿ v-i[54] ġāyeti

وَ نِلْتَ مَاْ رُمْتَ من خَيْرٍ وَّعَنْكَ نُبِذْ

مَاْ كُنْتَ تَخْشَى وَ كَمْ فَضْلٍ اِلَيْكَ جُبِذْ

وَ قَدْ تَيَسَّرَ تَكْلِيْفٌ عَلَيْكَ أُخِذْ

خَفَضْتَ كُلَّ مَقَامٍ بِالْإِضَافَةِ

إِذْ نُودِيتَ بِالرَّفْعِ مِثْلَ الْمُفْرَدِ الْعَلَمِ

ḳodun iżāfet ile maḳāmātı aşağa

sen müfrid-i alem gibi ḳılduḳta rifʿ ati

[22a] لمَّا وَصَلْتَ لَمِا تَخْتَارُ مِنْ وَ طَرِ

وَصَلْتَ بِاَلْبِرِّ وَصْلَ اَلأَمْنِ لِلْبَشَرِ

خَفَّفْتَ عَنْهُمْ صَلَاْةً خِيْفَةَ اَلْضَّجَرِ

كَيْمَا تَفُوزَ بِوَصْلٍ أَيِّ مُسْتَتِرٍ

عَنِ الْعُيُونِ وَسِرٍّ أَيِّ مُكْتَتِمِ

tā sırlara irişeyidün hem bulayıduŋ

gözlerden iḫtifāsı olan gizlü vaṣlātı

لَكَ اَلْكَمَاْلُ بِفَضِل اَلوَاْحِدِ اَلْمَلِكِ

قَدْ سَاْرَ فيْ سَاَيرِ اَلاَقْطَاْرِ وَ اَلْفَلَكِ

يَسمُوْ عَلَىْ اَلأنبِيَاْء وَ اَلرسُّلِ وَ اَلْمَلَكِ

فَحُزْتَ كُلَّ فَخَارٍ غَيْرِ مُشْتَرَكٍ

وَجُزْتَ كُلَّ مَقَامٍ غَيْرِ مُزْدَحَمِ

hem faḫr-i bī-muşāreket alduŋ maḳāmları

geçdüŋ kimsene virmedi hem saŋa zaḥmeti

---

[53] B: ḳurbinde müstenmilere merḳâne ḳomaduŋ

[54] B: [ḥadd-i]

وَ فُزْتَ بآلْقَصَدِ آلأسْنَاْ بِلَاْ دَأبِ

وَ حَلَّ سَعْدُكَ في أقْصَى مُنَى آلْطَّلَبِ

وَنِلْتَ مَاْ رُمْتَ مِنْ سُوْلٍ وَّ مِنْ أرَّبِ

وَجَلَّ مِقْدَارُ مَا و أُوتِيت مِنْ رُتَبٍ

وَعَزَّ إِدْرَاكُ مَا أُولِيتَ مِنْ نِعَمِ

rütbeŋ ʿ aẓīm kimse tasavvur hem idemez

saŋa cenăb-ı ḥaḳdan iren ulu ni‘meti

[22b] بِكَ آلْالَهُ حَمَاَنَا ثُمَّ فَضَّلَنَاْ

وَ قَدء أعَدّ لَكَ مَناً وَعَدَّ لَنَاْ

وَ كضمْ حَبَاْنَاْ بِأنعَاْمٍ دَخَوَّلَنَاْ

بُشْرَى لَنَا مَعْشَرَ الْإِسْلَامِ إِنَّ لَنَا

مِنَ الْعِنَايَةِ رُكْنًا غَيْرَ مُنْهَدِمِ

büşrā bizümdürür bizüz islām maʿşeri

rükn-i şedīddür bize ḥaḳḳuŋ ʿ ināyeti

بِجَمْعِ آلْحَشْرِ نَسْمُوْ فِيْ جَمَاْعَتِهِ

بِحضْرِ أمْنِ أمِيْنٍ فِي شَفَاْعَتِهِ

لَنَاْ نَجَاْةُ نَجَاْحٍ فِيْ اِطَاْعَتِهِ

لَمَّا دَعَا اللهُ دَاعِينَا لِطَاعَتِهِ

بِأَكْرَمِ الرُّسْلِ كُنَّا أَكْرَمَ الْأُمَمِ

çün haḳ bu ekrem-i rusuliyle bizi oḳudı

bulduḳ ümem[55] içinda biz āʿla kerāmeti

أعْلَاْ مَعَاْلِمُنَا أعْلَاْمُ شُرْعَتِه

حَيْثُ اهْتَدَيْنَاْ الَىِ أنْواْرِ سُنَّتِهِ

وَ ظَلَّ مَنْ ضَلَّ مَرعُوباً بِقَهْرَّتِهِ

رَاعَتْ قُلُوبَ الْعِدَى أَنْبَاءُ بِعْثَتِهِ

كَنَبْأَةٍ أَجْفَلَتْ غَفْلًا مِنَ الْغَنَمِ

ġāfil ġanem ki ürküden ürker anuŋ gibi

---

[55] B: [bu isim]

ḳorḳutı idi düşmeni anuŋ[56] aḫbār-ı biʿs̱eti

[23a] إِذْ عَقْلُهْم مْنِ عِقَاْلِ آلشّرِك فِي شَرَكِ

فِي زَىّ زَيغٍ بِبَغيٍ غَيْرُ مُنْفَرِكِ

فَقُتِلْوا و آصْطَلَوْا بآلْنَّاْرِ فيِ آلْدَّرَكِ

مَا زَالَ يَلْقَاهُمُ فِي كُلِّ مُعْتَرَكٍ

حَتَّى حَكَوْا بِالْقَنَا لَحْمًا عَلَى وَضَمِ

düşmanlar ile maʿrekede uğraşur[57] idi

ḳılurdu anıları nitekim yağrıḳuŋ eti

وَ آلحُّى فِي حَيّهِمْ لِفَوْزِ مَهْرَّبِهِ

مُرَاْقِبٌ لَمْ يرُقْ تكرِيْرُ مَشْرَبِهِ

يَمُوْتُ قَهْراً وَ لَمْ يظْفُر بِمَأْرَبِهِ

وَدُّوا الْفِرَارَ فَكَادُوا يَغْبِطُونَ بِهِ

أَشْلَاءَ شَالَتْ مَعَ الْعِقْبَانِ وَالرَّخَمِ

anun eline girmesevüz ne oldı diyüp

ḳuşlar yidüği laḥme ḳılurlardı ġıbṭati

أَضْحَىْ آلْقَبَآيِلُ فِي تَقْلِيْبِ شِدتِهَاْ

تُلْقى مَقَاْلِيدُهَا قَسْراً وّعُدَّتِهَاْ

قَدِ اُندَهَتْ وَ وَهَتْ أرْباْبُ نَجْدَتَهْا

تَمْضِي اللَّيَالِي وَلَا يَدْرُونَ عِدَّتَهَا

مَا لَمْ تَكُنْ مِنْ لَيَالِي الْأَشْهُرِ الْحُرُمِ

günler geçer ṣaymazdılar meğer ol ay[58]

eyyāmını ki vardur anun ḳadr-ü ḥürmeti

[23b] كَلُّوْاْ بِكُلّ رَداً يُدْنْيِ اِجَاْحَتَهُمْ

وَ نَصْبُ نَصْلٍ غَدَاْيُدْ مِنْ جَرَّاحَتَهُمْ

فَآلسَيْفُ في نَحْرِهِمِ قَد صَاْنَ رَاْحَتَهُمْ

كَأَنَّمَا الدّينُ ضَيْفٌ حَلَّ سَاحَتَهُمْ

بِكُلِّ قَرْمٍ إِلَى لَحْمِ الْعِدَى قَرِمِ

---

[56] B: içini
[57] B: uğraşurken
[58] B: günler geçerdi ṣaymazdılar meğer ol ay

gūyā ki ḳondi dīn bulara ḳonuḳ oluban [59]
her ḳavımıla ki düşmen atına dişi atı

يَاْ نَصْر دِيْنٍ مُكَاْفٍ فيْ مُكَاْفَحَةٍ
غَزِيْزُ فَضْلٍ عَزِيْزٍ فِيْ مُنَاْصَحَةٍ
بِآلريحَ لَاْيحَةٍ لِلْنّجْح صَاْلِحَةٍ
يَجُرُّ بَحْرَ خَمِيسٍ فَوْقَ سَابِحَةٍ
يَرْمِي بِمَوْجٍ مِنَ الْأَبْطَالِ مُلْتَطِمِ
laşeker çekerdi at üzerinde deniz gibi
kim mevcinüŋ bahādur erenden idi rimyeti

فِيْ آلْحَرْبِ سَاْيِحَةُ كَآلْسَّيْلَ فِي صَبَبِ
فُرْسَاْنُهاَ آفْتَرَسُوْا آلأرْوَاحَ بِآلْقُضُبِ
فَضِدُّهُمْ هَاْلِكُ لَمْ يَنْجُ بِآلْهَرَبِ
مِنْ كُلِّ مُنْتَدِبٍ لِلهِ مُحْتَسِبٍ
يَسْطُو بِمُسْتَأْصِلٍ لِلْكُفْرِ مُصْطَلِمِ
her biri müntedib ḥakka her biri muḥtesib
her biri gösterür idi küffāra saṭveti

[24a] قَدْ هَذَّبُوا آلْشَّرْعَ فيِ تَحْقيقِ مَذْهَبِهم
بِآلْسَّيْفِ وَ آلحجَّةِ آلغَرَّا بِمَطْلَبِهِمْ
صَانُوا حِمَا آلْدِّينِ مَعْ اخْلَاْصِ مَأرِبِهمْ
حَتَّى غَدَتْ مِلَّةُ الْإِسْلَامِ وَهْيَ بِهِمْ
مِنْ بَعْدِ غُرْبَتِهَا مَوْصُولَةَ الرَّحِمِ
tā oldı bunlarun ile mevṣūletü’r-raḥim
gurbet zamānı gidüben islām milleti

مَحْفُوْظَةً مِنْ رَدَاءِ آلشَكِّ و آلْرِّيَبِ
مَحّفُوفةً بِرَدَآء آلْعِزِّ فِيْ رُتَبِ
مَصُوْنَةً بِكِتَاْبٍ مُعْتَلاً رَبىْ
مَكْفُولَةً أَبْدًا مِنْهُمْ بِخَيْرِ أَبٍ

[59] B: gûyâ ki bunlarun evine ḳonuḳ oldı dīn

وَخَـيْـرِ بَـعْلٍ فَلَـمْ تَـيْتَـمْ وَلَـمْ تَـيِمِ

ḳalmadı[60] dūŋu öksüz er ata ḳaldı çün

ıslām milletine kemāl-i kifayet

اِنْ حَاْرَبُوْا آلْاسْدَ صَارَ آلسَّعْد خَادِمَهُمْ

وَصَاْل صَاْرمَهُم فيهُم وَ نَادَمَهُمْ

مُكَلماً حَيْثُ أجرَوا بِآلْقنَا دَمَهُمْ

هُمُ الْـجِبَـالُ فَـسَلْ عَنْهُمْ مُصَادِمَهُمْ

مَـاذَا رَأَى مِنْـهُمُ فِـي كُـلِّ مُـصْـطَدَمِ

dağları diler anları sorar uğraşanlara

nice göründi anlara her bir heybeti[61]

[24b] وَ سَلْ بِقَاْعاً فَهَلْ أبثَوا بِهَاْ أحَدَاْ

مِمَّنْ بَغَى فَعَصَىْ آلديَّانِ اذْ حَجَدَاْ

فَسُألْ بُتوُكاً فَكَمْ ابْكَتْ مِنَ آلْتّحدَاْ

وَسَلْ حُنَـيْنًـا وَسَـلْ بَدْرًا وَسَلْ أُحُدًا

فُـصُـولَ حَتْـفٍ لَـهُمْ أَدْهَى مِنَ الْوَخَمِ

ṣor bedre sor ḥuneyne uḥud vakʿasına ṣor

kim nice oldı anda fusūlun veḫāmeti

فَهُمْ بِحَاْرِ آلْنّدَىْ بِفَضْلِهِمْ شَهِدَتْ

أخْبَارُ أخْيَاْرُ أحْبَارٍ قَدِ آجْتَهَدَتْ

آلموُرْدى آلسُّمْر سُّماً فِي آلْصُّدُوْرِ بَدَتْ

الْـمُـصْـدِرِي الْبِيضَ حُمْرًا بَعْدَمَا وَرَدَتْ

مِـنَ الْــعِـدَى كُـلَّ مُـسْـوَدٍّ مِـنَ الـلِّـمَـمِ

ḳızıl ḳana bularlar idi aḳ ḳılclar

çalsalar idi ḳılıçla ḳara limmeti

آلْمصُلِتيِنْ سُيُوناً طَاْلَمَاْ فَتَكَتْ

تُصْلى آلْحِمَاْم وَ تَمْضْي حَيْثُمَاْ سَلَكَتْ

---

[60] B: [olmadı]

[61] B: dağları diler itleri sordu ḳışanlara
nice göründi anlaruŋ anlara heybeti

نجدهَا ٱنْتَصَبَتء جَرْماً وَّ مَاْ ٱنْفَرَكَتْ

وَالْـكَـاتِبِـينَ بِسُـمْـرِ الْـخَـطِّ مَا تَرَكَتْ

أَقْلَامُـهُـمْ حَـرْفَ جِسْـمٍ غَيْرَ مُنْعَجِمِ

yazarlar idi ḫat kalemi yazmaduğını

ḫat süŋüsiyle cīm ki yoğ idi noḳtati

[25a] فِي حِصْنِ أمْنٍ من ٱلآيْمَانِ مَرْكَزَهُمْ

لِرُكْنِهِ بِقِوَى ٱلتقْوَىْ تُحَيّزهُمْ

لِحَالِهِمْ صِفَهُ تَسْمُو وَ تُبْرِزُهُمْ

شَـاكِـي الـسِّـلَاحِ لَـهُـمْ سِـيـمَـا تُمَيِّزُهُمْ

وَالْـوَرْدُ يَـمْـتَـازُ بِـالـسِّـيـمَـا عَـنِ السَّلَمِ

sīmāyile mümeyyiz idiler silaḥlular

verd-i selemden itdi mümeyyez aʿlāmeti

أبْشِر بِنَصْرٍ اِذَا وَأَفَيْتَ بشْرَهُمُ

وَ فُزْ بِسَعْدٍ مّتَى كَرّرْتَ ذِكْرَهُمُ

وَ إنْ طَوَفَتَ مَديْحاً حَازَ شُكْرَهُمُ

تُـهْـدِي إِلَـيْـكَ رِيَـاحُ الـنَّـصْـرِ نَـشْـرَهُـمُ

فَـتَـحْـسَـبُ الزَّهْرَ فِي الْأَكْمَامِ كُلَّ كَمِي

nuṣret yili saŋa ḳoḳuların iledicek

ekmām içinde ṣanaduŋ anlara zehreti

زُهْدٌ مِنَ ٱلْنُّورِ تَهْدِىْ ٱلْعُجْمُ وَ ٱلعَرَباْ

وَهُمْ رِيَاْضُ نُفُوْسٍ زَاْمَتِ ٱلأرْبَاْ

أزْهَارُ نُوْرٍ نَضِيْدٍ قَدْ زَهَاْ وَ رَبَاْ

كَأَنَّـهُـمْ فِـي ظُـهُـورِ الْـخَـيْـلِ نَـبْـتُ رُبًا

مِـنْ شِـدَّةِ الْـحَـزْمِ لَا مِـنْ شِـدَّةِ الْحُزُمِ

at arḳasında rabve ot ḳıldı anları

hazmüŋü degül ḥizamularıŋ şiddeti

[25b] وَ جَمْعُهُم فِي ظُهُوْرِ ٱلْخَيْرِ مَاْ ٱفْتَرقَاْ

سَمَوْا فُرَادَىْ كَمَا تَفرّقوْا فِرْقَا

نَعِزّهُمُ فِى سَمَاءِ آلمَجْدِ قَدْ بَرِقَاْ

طَارَتْ قُلُوبُ الْعِدَى مِنْ بَأْسِهِمْ فَرَقًا

فَمَا تُفَرِّقُ بَيْنَ الْبَهْمِ وَالْبُهَمِ

şiddetlerinden eyle ki farḳ eyledi aʿdū

[62]kim idemedi farḳ bühümden behīmeti

هُمْ صُحْبَةِ آلْمُصْطَفَى آلمخْتَار زُمْرَتُهُ

أَهْلُ آلصَّفَى وَ آلوَفَاْ صِدْقاً وَ اُسْرتُهُ

أنْصَارُ شِرْعَتِهِ حَقاً وَ جِيرَتُهُ

وَمَنْ تَكُنْ بِرَسُولِ اللهِ نُصْرَتُهُ

إِنْ تَلْقَهُ الْأُسْدُ فِي آجَامِهَا تَجِمِ

bişlerün içinde esedler ferağ ḳılur

uğrasalar aŋa ki resūl ile nuṣreti

يَغْشَىْ آلحُروْبَ وَ لَاْ يَخشَى مِنَ آلْضَّرَرِ

بِهِ آرْتَقَا لِبُلُوْغِ آلسُّوْلِ وَ آلْوَطرِ

بِهِ آتَّقَا مِنْ صُرُوْفِ الضَّيرْ وَ آلْضَّجَرِ

وَلَنْ تَرَى مِنْ وَلِيٍّ غَيْرَ مُنْتَصِرٍ

بِهِ وَلَا مِنْ عَدُوٍّ غَيْرَ مُنْقَصِمِ

yoḳdur vilayet ehli anuŋ ġayr-ı muntaṣır

hem ġayr-ı müntaṣım[63] anuŋ ehl-i adāveti

[26a] أجَلَّنا حَيْثُ حَلاَّنَاْ بِحُلَّتِهِ

ثَوْبَ آلتّقَا ثُمَّ وَصَّاْنَاْ بِخِلّتِهِ

وَصَانَنَا وَأزَاْنَا نَهْج قِبْلَتِهِ

أَحَلَّ أُمَّتَهُ فِي حِرْزِ مِلَّتِهِ

كَاللَّيْثِ حَلَّ مَعَ الْأَشْبَالِ فِي أَجَمِ

arslan gibi ki yise de ḳor ol anuŋların

hırẓı içinde milletinüŋ ḳodı ümmeti

فَهُمْ بِحِصْنِ حَصِيْنٍ مُرْتَقَاهُ عَلَىْ

فِي سِتْرِ امّنٍ بَيُمْنِ آلْعِزِ مُنْسَدِلِ

---

[62] B: ḳorḳularından aŋlarun aʿdā öŋi gider
farḳ itmez olurlar enāmdan behīmeti

[63] B: [münfaṣım]

بِهِ آهْتَدَوْا فَارْتَقَوْا لِلْعِلْمِ وَ آلعَمَلِ

كَمْ جَدَّلَتْ كَلِمَاتُ اللهِ مِنْ جَدِلٍ

فِيهِ وَكَمْ خَصَمَ الْبُرْهَانُ مِنْ خَصِمِ

düşdire nice düşüren taŋrı sözleri[64]

her kim anuŋla ḳıldı cidāl ü ḫusūmeti

حَتَّى بَدَتّ مِلّةُ آلإِسْلاَم مُبْرِزَةً

غَرَّآءَ زَهْرَآءَ بِآلْخَيراْتِ مُنْجِذَةً

لَيْسَتْ دَلَإْيلُهَا لِلْرُّشْدِ مُلْغِزَةً

كَفَاكَ بِالْعِلْمِ فِي الْأُمِّيِّ مُعْجِزَةً

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالتَّأْدِيبِ فِي الْيُتُمِ

muʿciz yetīm ü ümmīde ʿilm ü edeb yiter

ḳavmüŋ sirāyet eylemedin cāhiliyyeti[65]

[26b] يَا فَوْزَ عَبْدٍ نَجَاهُ عِنْدَ مَأرَبِهِ

مُسْتَعصِماً بِحِمَاهُ وَقْتُ مَطْلَبِهِ

فَلَمْ يَخِبْ حُسْن ظَنَّىْ فَىْ تَرَقّبِهَ

خَدَمْتُهُ بِمَدِيحٍ أَسْتَقِيلُ بِهِ

ذُنُوبَ عُمْرٍ مَضَى فِي الشّعْرِ وَالْخِدَمِ

ben ḫidmet itdüm aŋa bu medḥ ile kim bula

şiʿr ü ḫıdemdeki ʿaserātum iḳāleti[66]

كِلَاْهُمَا قَدْ أصَابَتْنِي مُعَاْيِبُهُ

وأطْلَقَانِي بِتَعْنِيفٍ اُصَاحِبُهُ

وَقَيّدانِيْ بِمَا ضَاقَتْ مَذَاْهِبُهُ

إِذْ قَلَّدَانِيَ مَا تُخْشَى عَوَاقِبُهُ

كَأَنَّنِي بِهِمَا هَدْيٌ مِنَ النَّعَمِ

taḳlīd ḳıldı çün baŋa ol şiʿrle ḫadem

hedy-i neʿam gibi ṣoŋı yatlu ḳılādeti[67]

---

[64] B: [sözlerin]

[65]B: [cehâletî]

[66] B nüshasında bu beyitin çevirisinde yanlış olarak bir sonraki beytin çevirisi verilmiştir. Verilen bu çeviri de eksiktir.

[67] B: hedy-i neʿam gibi baŋa çün şiʿrle ḫadem
taḳlīd ḳıldılar ṣoŋı yazu ḳılādeti

مَاْلِیْ أَرَیْ قَدْمِیْ عَلَیْ آلرَّدَیْ قَدِمَاْ
هَلاّ ارْاقَ دِمیْ عَيْنيْ لِماَ دَهِمَاْ
فَلَيْسَ بِدعٌ إذَا صَارَ آلدّمُوع دِمَاْ
أَطَعْتُ غَيَّ الصِّبَا فِي الْحَالَتَيْنِ وَمَا
حَصَلْتُ إِلَّا عَلَى الْآثَامِ وَالنَّدَمِ
ömrümde ḥāṣıl itmedüm illā günāhlar
çün eyledüm ḍalāl-i sıbāya itāati

[27a] تَباً لِنَفسٍ تَمَاْدَتْ فِیْ رِعَايَتِهَاْ
سْلمَت بَرعيِ حُطَامٍ فِیْ بَطَالَتِهَاْ
بَاعَتْ نَفِيساً بِبَخْسٍ مِن جَهَاْلَتِهَا
فَيَا خَسَارَةَ نَفْسٍ فِي تِجَارَتِهَا
لَمْ تَشْتَرِ الدِّينَ بِالدُّنْيَا وَلَمْ تَسُمِ
dünyāyı dīne degrüşüben beyʿ ḳılmadum
iy nefsümün ticāret içinde ḥasāreti

فَمَنْ تَبِعْ عَاْجِلاً مِنْهُ بِعَاْجِلِهِ
فَرْنْجهُ حَلَّ فِی اَعْلاَ مَنَازِلِهِ
مُسْلماً مَعْ زَجَلْ كَسْبٍ مُعَاْجِلِهِ
وَمَنْ يَبِعْ آجِلًا مِنْهُ بِعَاجِلِهِ
يَبِنْ لَهُ الْغَبْنُ فِي بَيْعٍ وَفِي سَلَمِ
maġbūn durur olacağını olmışa ṣatan
beyʿ-i selemde bāṭıl anuŋ aʿkd ü ṣafḳatī

انَا آلمُقَصِّرُ وَ آلْمغْبُونُ فِی آلْعِوَضِ
اِذّ بعْتُ جَوْهَرِیَ آلمكنُونُ بِآلعَرْضِ
لكِنَنّی مِنْ رَجآءیْ فُزْتُ بِآلْغَرَضِ
إِنْ آتِ ذَنْبًا فَمَا عَهْدِي بِمُنْتَقِضٍ
مِنَ النَّبِيِّ وَلَا حَبْلِي بِمُنْصَرِمِ
ben üzmedüm nebīden ipüm ʿahdi şımadum
n'ola eger ḳażandum ise ben cerīmeti

[27b] مَاْلِى سْوَاهُ مُعِيْنٌ عِنْد مَعْذِرَتَىْ

فَلَيْسُ مَعْصِيَتى عَنْهُ بِمَقْصَيَتِىْ

اَرْجُوْهُ دُخْرِىْ فَأنْجوُ يَوْم اَخِرَتِىْ

فَإِنَّ لِي ذِمَّةً مِنْهُ بِتَسْمِيَتِي

مُحَمَّدًا وَهْوَ أَوْفَى الْخَلْقِ بِالذِّمَمِ

vardur muḥammed adı ile ʿahd ü żimmetüm

oldur vefā idicidür aʾhd ide bā-ḳarār[68]

فَهْوَ آلوَسْيْلةُ لِىْ ومُعتَمِدِىْ

وَعُمدَتِىْ وَنَصيْرِىْ عِدَّتِىْ رَشَدِىْ

عِزّىْ وَعَوْنى وَغَوْثِىْ سَيِّدِىْ سَنَدِىْ

إِنْ لَمْ يَكُنْ فِي مَعَادِي آخِذًا بِيَدِي

فَضْلًا وَإِلَّا فَقُلْ يَا زَلَّةَ الْقَدَمِ

dutmaz ise elümi mʿādumda fażl[69] idüp

yā zellet el-ḳadem dige irişti ẕalleti[70]

لئِين ْ عَصَيْتُ فَلاَ أنْسَى مَرَاحِمَهُ

فَهْوَ آلرّحيمُ بمَنْ أبْدَى جَرائِيمَهُ

فَمُرتَحيْهِ نَجَا فاقْصُدْ مَغَاْنِمَهُ

حَاشَاهُ أَنْ يَحْرِمَ الرَّاجِي مَكَارِمَهُ

أَوْ يَرْجِعَ الْجَارُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرَمِ

ḥāsā ana sığınan ola ġayr-ı muḥterem

yāḫud mekārimінde uman bula ḫaybeti

[28a] تَركْتُ مَاْ خِفْتُ فِيْ آلْعُقْبَىْ جَوَاْيِحَهُ

لمّا تَعقّبْتُ فِى عَقْلىْ فَضَايِحَهُ

لآحْكم آلمدْحُ وَآسْترجيْ مَنَايحَهُ

وَمُنْذُ أَلْزَمْتُ أَفْكَارِي مَدَايِحَهُ

[68] B: vardur muḥammede 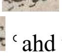 ẕimmetüm
Ol ḫoş riʿāyet ider ʿahd ü ẕimmeti

[69] B: [luṭf]

[70] B: değil fiġan idup ki ḳadem buldı ẕalleti

وَجَـدْتُـهُ لِـخَـلَاصِـي خَـيْرَ مُلْـتَـزِمِ

buldum anı ḫalāsum içün ḫayra mültezim

ṣarf ideli medāyḥina küllü fikreti

فَلَنْ تَزَاْل آلمُنَىْ تَنَالُ مَاْ طَلَبَتْ

مِنْ غَرْسِ إحْساْنِهِ وَفِيهِ قَدْ رَغبَتْ

وَعَمهَّا آلغَيْثُ فَآهْتزَّتْ بِهِ وَرَبْت

وَلَـنْ يَفُـوتَ الْـغِنَـى مِنْـهُ يَدًا تَـرِبَتْ

إِنَّ الْـحَـيَـا يُـنْـبِتُ الْأَزْهَـارَ فِـي الْأَكَـمِ

andan gināya ṭoprağa düşmiş el irişür[71]

kim ḳay [72]çiçeklerüŋ depeciklerde münbiti

لَعَلّ أجْنَىْ ثِمَاْرِ آلمْدِح حَيْثُ صَفَتْ

في حبه ووفت بصدق ما وصفت

فَمَنْ تَدَابرَهُ أغْصَاْنُهَاْ اْنْعَطَفَتْ

وَلَـمْ أُرِدْ زَهْـرَةَ الـدُّنْـيَا الَّـتِي قَطَفَتْ

يَـدَا زُهَـيْـرٍ بِـمَـا أَثْـنَـى عَلَـى هَـرِمِ

aldı zühyer al-i herem ögmek ile māl

ben ḳılmadum anun gibi bunda irādeti

[28b] بَلْ رُمْتُ نُحجِ نَجَاْتتيِ وَقْتُ مَطْلَبِه

يَوْمُ آلمعَادِ وَقَلْبى فَى تَغَلُّبِه

فَهْوَ آلشَّفْيعُ لِمَنْ يُهْدَىْ بِمَذّهَبِه

يَـا أَكْـرَمَ الـخَلْقَ مَـا لِـي مَـنْ أَلُـوذُ

بِـهِ سِوَاكَ عِنْـدَ حُلُـولِ الْـحَـادِثِ الْـعَـمَمِ

yoḳdur benüm sığınacağum senden özge iy

ḫalk ekremi o dein ki belā ḳıla nezleti

بِكَ اسْتَجْرتُ مِن آلأهْوَاْلِ وَآلْكُرَبِ

فَازَّ جَاهُكَ بُنْجِيّنيِ مِن آلْعَطَبِ

[71] B: toprağa düşmiş el bulur andan tüvāngeri

[72] B: yağmur

فَلَيْسَ لِى جَلَدٌ يقْوَى عَلَىْ لَهَبِ

وَلَنْ يَضِيقَ رَسُولَ اللهِ جَاهُكَ بِي

إِذَا الْكَرِيمُ تَحَلَّى بِاسْمِ مُنْتَقِمِ

iy ḥak rasūli cāhuna yokdur benümle ḍayk

ol dem ki ol kerīm ide maẖlûḳa niḳmeti

اِذْ نَأْ بِفَضْلِكَ عَنْ نَفْسٍ مَضَرَّتَهاْ

قَدْ أمَنَتْ وتمَنَّتْ مِنْكَ نُصْرَتَهاْ

فَإِنْ شَفَعْتَ لَهَا نَالَتْ مَسْرَّتَهَاْ

فَإِنَّ مِنْ جُودِكَ الدُّنْيَا وَضَرَّتَهَا

وَمِنْ عُلُومِكَ عِلْمَ اللَّوْحِ وَالْقَلَمِ

ilmünden odı levḥ ü ḳalem ilm hem vücūd

cūdunla hāsil itdi bu düny vü ḍarrati[73]

[29a] فَآلنَّفْسُ قَدْ عَلِمَتْ بِآلْعَفْوِ اِذْ نَدِمَتْ

وَطَالَما آجْتَرَمَتْ عَمْداً وَّما سَئِمَتْ

لَاْ بِدْعَ اِنْ سَّكَمَتْ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمْت

يَا نَفْسُ لا تَقْنَطِي مِنْ زَلَّةٍ عَظُمَتْ

إِنَّ الْكَبَائِرَ فِي الْغُفْرَانِ كَاللَّمَمِ

iy nefs sen ümidüŋi kesme günāh içün

ġufrān ḳatında lemme gibidür kebīreti

كَمْ أنْفُسٍ فَخْرتْ وَآللَّهُ يَعْصِمُهَا

وَ أنْفُسٍ فَجْرَتْ وَآللَّهُ يَقْصِمُهَاْ

وَ كم نفوْسٍ وَآللَّهُ يَرْحَمُهَاْ

لَعَلَّ رَحْمَةَ رَبِّي حِينَ يَقْسِمُهَا

تَأْتِي عَلَى حَسَبِ الْعِصْيَانِ فِي الْقِسَمِ

ol dem ki raḥmetini ẖalḳa ẖudā kısm ider

umaruz ola kim ola iṣyānice raḥmeti[74]

---

[73] B: levḥ ve ḳalem ʿulūmı senüŋdür daẖı senüŋ cūduŋdan oldı cihānıyla ẓarrati

[74] B: [ol dem ki raḥmetini çalab ẖalḳa kısm ider umaruz anı kim ola işyânaca raḥmeti]

يَاْ رَبّ وَآغفِرْ لِعَبْدٍ بآلذّنُوْبِ مُسىْ

فِىْ آلَسَّهْوْ مُرتكِزٍ بآللّهوِ مُنْتَكِسْ

بِآلوزْرِ مُنْعَمِسٍ لِلْعَفْوِ مُلْتَمِسْ

يَا رَبِّ وَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْعَكِسٍ

لَدَيْكَ وَاجْعَلْ حِسَابِي غَيْرَ مُنْخَرِمِ

ya rabbī ḳıl recam menüm ġayr-ī münaʾkis

hem ḳıl ḥīsbumı ola bī-ḥazm ü hıffeti

[29b] فَالْخَوفُ جَدّلَهُ وَالأمْنُ جَدّلَهُ

وَآلْرّعُبُ أمّلَهُ وَآلرحّبُ أمَلَهُ

وَآلذِئبُ جَمَّلَهُ وَآلصَّفْحُ جَمَّلَهُ

وَالْطُفْ بِعَبْدِكَ فِي الدَّارَيْنَ إنَّ لَهُ

صَبْرًا مَتَى تَدْعُهُ الْأَهْوَالُ يَنْهَزِمِ

luṭf eyle ḳuluna iki oda ki var anuŋ

ṣabrı ki ḳorḳular virür aŋa hezīmeti

وَآخْتِمْ لَهُ كَرّماً بِحُسْنِ خَاْتِمَةٍ

بِنعْمَةٍ بانْتصَاْبِ آلسَّعْدِ قَاْيِمَةٍ

sوَامْنُنْ بِسُحْبِ صَلَاْةً مِنْكَ لَاْزِمَةٍ

وَائْذَنْ لِسُحْبِ صَلَاةٍ مِنْكَ دَائِمَةٍ

عَلَى النَّبِيِّ بِمُنْهَلٍّ وَمُنْسَجِمِ

destūr vir ṣalavat ṣaḥabine daʿimi

senden nebīnün üstine yağdura dīmeti

وَآلِه آلأكْرَمِينَ آلسَّاْدَةِ آلنُّجَاْ

اهْل آلْصَّفَيْ وَآلْوَفَيْ وَصَحْبِه النَجّاْ

وَآمْنَحْ بِطِيْبِ سَلَاْمٍ شَامِلٍ صَحِبَاْ

مَا رَنَّحَتْ عَذَبَاتِ الْبَانِ رِيحُ صَبًا

وَأَطْرَبَ الْعِيسَ حَادِي الْعِيسِ بِالنَّغَمِ

madam ki ṣaba[75] budağın banuŋ eşirdür

[75] B: [ağaç]

yaḫud sevindirür deveyi ḥādi niğmeti

[30a]

ألحَمْدُلِلَّه رَبّ العَالَمْين أوّلاً و أَخْرَاً وَ ظاهِراً وَّ بَاطناً تَمَّت القَصيْدة المَنعُوتة بٱلبُرْدْه في نَهار الخَميس ثَّامن عَشَر شَهر رَجَب ٱلحْرام مِن

سَنه كَاتبَها 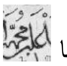 مُحَّمد اَلنَّصر اَلشَّافِعيُّ عَفَا اللَّهُ عَنهُ وَ عَنْهُمْ الحمدُلله وحدَه و صَلوات على سَيدنا محمد نَبّي اَلَّرحمة

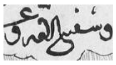 و على آله و صَحْبه وَ سْلم تَسليماً كَثيرا 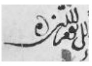 وَ حَسبنا الله و نعَم الوَكيلُ

[30b]

biŋ iki yüz yetmiş altı senesi mah ẕilḫicce şerifenün üçünci gününde pençşenbe güni oğlum mustafa bin muḫammed bin mustafa bin yaʿkup bin muḫammed dünyaya teşrif eyledi allah teʿāla ḫaẓretleri ṭul-ı ʿömürle muʿamer eyleye allāh teʿāla ʿalim baʿdah aʿmil baʿdah īman-ı kemālden ayırmaya āmin ya muʿīn sene 1276.

Sonuç

İslam Edebiyatı'nda ve özellikle Türk Edebiyatı'nda müslümanların her dönemde Hz. Peygamber'e olan büyük sevgi ve muhabbetleri şiir, nersir, ilahi, kaside vb şekillerde gösterilmiştir. Bu zengin edebiyat dünyasının en önemlilerinden biri de Kaside-i Bürdedir.

Bu çalışma neticesinde anlaşılmıştır ki; İslam Edebiyatı'nda yaygın olarak işlenen Bûsîrî'ye ait Kaside-i Bürde üzerinde Arapça, Farsça, Türkçe birçok şerh, haşiye, tahmis, nazire, taştir, tesbî gibi çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada, yazarı bilinmeyen bir Kaside-i Bürde tercümesinin iki farklı nüshasının karşılaştırmalı incelemesi yapılmıştır. Çalışmada El-Bûsîrî'nin hayatı, eserleri ve Kaside-i Bürde'nin yazılış sebebi üzerinde durulmuştur. Bûsîrî'nin Kaside-i Bürde'si Türk Edebiyatı'nda mühim bir yer tutmaktadır ve bu eser üzerinde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bugüne kadar mezkûr kasidenin üzerinde 330'a yakın çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmaya konu olan eserde yer alan Türkçe tercüme metninin Kaside-i Bürdenin anlam ve anlatım özelliklerini yansıtacak düzeyde başarılı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu duruma örnek olarak şu beyit gösterileblir:

وَالنَّفْسُ كَالطِّفْلِ اِنْ تُهْمِلْهُ شَبَّ عَلَى

حُبِّ الرَّضَاعِ وَاِنْ تَفْطِمْهُ يَنْفَطِمِ

(*ve'n-nefsu ke't-tifli in tuhmilhu şebba 'alā hubbi'l-riza' ve in teftimuhu yenfetim*)

nefsüŋ radīʿa benzer emer ḳor isen ve ger

sütten kesərseŋ öğrenür ider ḳanāʿati

Nüshaların kim tarafından ve ne zaman yazıldığı bilinmese de kullanılan Türkçenin fonetik ve morfolojik özellikler ışığında büyük ölçüde Eski Anadolu Türkçesi hususiyeti gösterdiği anlaşılmaktadır. Buna örnek olarak da şu beyitler örnek olarak verilebilir:

iy nice nesne ṭatlu gelüp nefse ʿākıbet

anuŋ muʿayyen oldu ki semdür düsūmeti (6b)

bu denlü bilinür hemīn ol kim beşer durur

hem taŋrı ḫilḳatınuŋ yek-i ehl-i fażīleti (11b)

güç görüben kimsenden aŋa ṣığınmadum

buldum anuŋ meger ki civārında rāḥatı (17b)

Eski Anadolu Türkçesinin belirgin ses özelliklerinden yuvarlaklaşma (tatlu, -üp, +nuŋ), ötümlüleşme (tur- > dur-) gibi ses olayları ile bazı şekil özellikleri (-üben) de eserde yer almaktadır.

Tercüme sırasında hem kafiye düzeninin hem de anlam bütünlüğünün bozulmamasına gayret gösterildiği görülmektedir. Bu amaca matuf olarak Türkçe beyitlerin içinde Türkçede sık kullanılanların kelimelerin dışında pek çok Arapça kelimeye de yer verildiği görülmektedir. Bu hususiyet eseri kaleme alan kişinin Arapça bildiği yolunda bir çıkarım yapılmasına da imkân vermektedir.

Kaynakça

Çağlar, D., *Doğu Türkçesi Kaside-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin-Aktarım-Dizin-Tıpkıbasım)*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2019.

Dağıstanlıoğlu, B. E., *Keşfü'l Hüdâ: Doğu Türkçesiyle Yazılmış Bir Kaside-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin-Dizin)*. Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, 2015.

Kahraman, B., "Le'âli ve Abdurrahîm Karahisârî'nin Manzûm Kaside-i Bürde Tercümeleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, 1997, 57-106.

Keskinsoy, H., *Mekkî ve Nahîfî'nin Kaside-i Bürde Tahmisleri (Tenkitli Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2011.

Koç, H., "Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin Kaside-i Bürde Tahmisi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 27, 2021, 489-546.

Şahin, E. S., *Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 1997.

Talal, H. A., *Sadullah Halveti'nin Şerh-i Kaside-i Bürdesi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, 2016.